

Çocuk Odaklı Habercilik Üzerine Yeni Medyaya Şiddet, Taciz, Tecavüz, Cinayet Haberleri Üzerinden Eleştirel Bakış: Leyla Aydemir Örneği

A Critical View On New Media Violence, Harassment, Rape, Murder News On Child-Oriented News: The Example Of Leyla Aydemir

Hicabi Arslan^{1*}

Aslıhan Topal²

* Sorumlu yazar

Corresponding author

¹Dr. Öğr. Üyesi, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Türkiye
Assist. Prof. Dr., Aydın Adnan Menderes University, Turkey

harslan@adu.edu.tr

ORCID ID 0000-0001-9424-7722

²Öğretim Görevlisi, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Türkiye
Lec., Aydın Adnan Menderes University, Turkey

topal.aslihan@adu.edu.tr

ORCID ID 0000-0003-3111- 824X

Makale geliş tarihi / First received : 15.03.2021

Makale kabul tarihi / Accepted : 21.05.2021

Bilgilendirme / Acknowledgement:

Yazarlar aşağıdaki bilgilendirmeleri yapmaktadırlar:

1- Makale katkı oranı eşittir.

2- Yazarlar arasında çıkar çatışması bulunmamaktadır.

3- Makalemizde doküman incelemesi yapıldığı için etik kurulu izni ve/veya yasal/özel izin alınmasını gerektiren bir durum yoktur.

4- Bu makalede araştırma ve yayın etiğine uyulmuştur.

This article was checked by *iThenticate*. Similarity Index 9%

Atıf bilgisi / Citation:

Arslan, H., Topal, A. (2021). Çocuk odaklı habercilik üzerine yeni medyaya şiddet, taciz, tecavüz, cinayet haberleri üzerinden eleştirel bakış: Leyla Aydemir örneği. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, (11), 132-159.

ÖZ

Toplumların yarınını oluşturan bugünün çocuklarının her açıdan sağlıklı yetişmeleri, varlıklarının her türlü suistimal ve istismardan korunması noktasında medyaya önemli görevler düşmektedir. Yeni medyanın habercilik anlamında sağladığı kolaylıklar yanında bir takım sorunları içerisinde barındırdığı ortadadır. Bu sorunlar hem habercilik, hem de toplumun haberlere erişiminde karşılaştığı etik sorunlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Çocuklara uygulanan taciz, tecavüz, şiddet, cinayet haberlerinin yansıtılmasında, bireylerin konuyla ilgili bilgilendirilmesi ve çocukların güvenli yaşamı açısından konuya yönelik farkındalık oluşturmak adına bu yönde yapılan haberler de önemlidir. Bu makalede, çocukların haberlerde yer alışı şekillerinde yaşanan problemler haber dili nitel araştırma yönteminden doküman analizi yöntemiyle eleştirel bakış açısı çerçevesinde değerlendirilmiştir. Bu amaçla; Leyla Aldemir olayını haberleştirmelerinde kullandıkları haber dili; yayınladıkları haberler ve görsellerle Habertürk, Hürriyet, Sözcü ve Yeniçağ gazetelerinin internet haber sitelerinde 16 Haziran 2018-10 Şubat 2021 tarihleri arasında yayınlanan toplam 221 haberle incelenmiştir. Yapılan değerlendirmelerle yeni medyada çocuklara yönelik şiddet, taciz, tecavüz, cinayet haberlerinde etik ihlallerin devam ettiği gözlemlenmiştir.

Anahtar kelimeler

Yeni medya, çocuk, haber, medya, istismar

ABSTRACT

The media have an important role to play in ensuring that today's children, who make up the future of societies, grow up healthy in all respects and protect their assets from all kinds of abuse and abuse. It is obvious that the new media has a number of problems in addition to the convenience it provides in terms of reporting. These problems appear as both journalism and ethical problems faced by the society in accessing news. In reflecting the news of harassment, rape, violence and murder inflicted on children, the news made in this direction is also important in order to inform individuals about the issue and to raise awareness about the issue in terms of the safe life of children. In this article, the problematic news language experienced in the way children are present in the news is evaluated within the framework of a critical point of view through document analysis method from qualitative research method. For this purpose; The language of news they used in their news coverage of the Leyla Aldemir incident; The news and images they published were analyzed with 221 news published on the internet news sites of Habertürk, Hürriyet, Sözcü and Yeniçağ newspapers between June 16, 2018 - February 10, 2021. With the evaluations made, it was observed that ethical violations continued in the news of violence, harassment, rape and murder against children in the new media.

Keywords

New media, child, news, media, abuse

GİRİŞ

Toplumların yarınını oluşturacak bugünün çocuklarının her açıdan sağlıklı gelişim sağlayabilmeleri, toplumsal yapının varlığının tüm noktaları açısından büyük önem taşımaktadır. Yaşadıkları ortamlar onların hem ruhsal hem fiziksel açıdan gelişimlerinin sağlıklı olmasına etkiye bulunmaktadır. Yetişkinlerin dünyasında bazen hiç görünmeseler de içinde buldukları dünyada soludukları hava ciğerlerine nefes olarak işlemekte ve onlar da bu havaya o nefesle tutunmaktadırlar. İçinde filizlendikleri toplumsal yapıyla aldıkları şekil ciddi oranda ilişkilidir. Çocukluk bir nevi eksiklik, yetememezlik olarak algılsa da yepyeni, toplumun ileri gitmesine ışık tutan bir başlangıç olarak algılanmalıdır ki genç nüfus toplumlar tarafından aslında her zaman daha önemli olarak değerlendirilmektedir. Toplumların, geleceği olan çocuklara sunduğu olanaklar toplumların kendilerine bakışının da bir nevi aynasıdır. Çocukların medyada temsil şekilleri de, o toplumsal yapıların çocuğa bakışı noktasında ipuçları vermektedir. Kimi zaman mağdur, kimi zaman suçlu, kimi zaman kurban gibi çeşitli şekillerde geleneksel ve yeni medyada yer bulan çocukların temsili bu nedenle önem taşımaktadır.

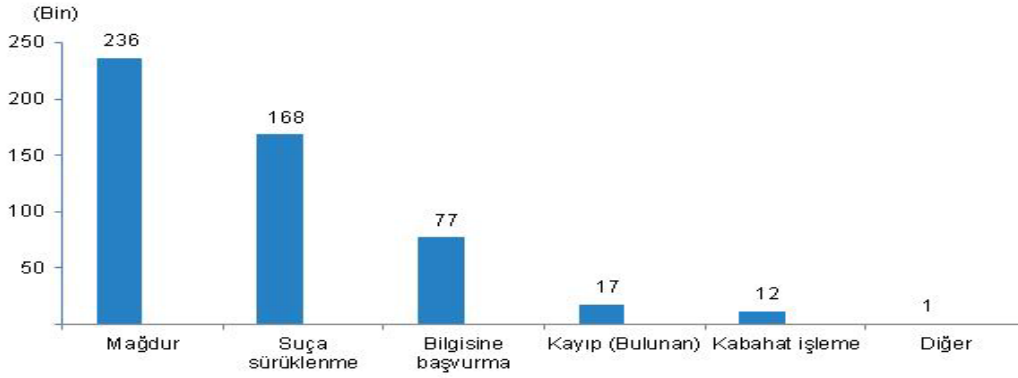
Çocukların eğitiminde özellikle gelişen teknoloji ve iletişim yapısı içerisinde medya önemli bir yer tutmaktadır. Neredeyse cep telefonları ile çıkmakta olan dişlerini kaşımaya çalışan bir çocuğun içinde bulunduğu iletişim teknolojileri ile iç içe bulunduğu ortamda yaşayacağı etkileşim, bu teknolojinin ona katacakları ve ondan alabilecekleri ortalama tahmin edilebilir düzeydedir. Toplumda masumiyetin simgesi olarak kabul edilen çocuk, bu açıdan dördüncü kuvvet olan ve aynı zamanda kullanıcılarının üzerinde oldukça etkisi bulunan medya tarafından kullanılmaya elverişlidir. Bu çalışmada çocuk ve bağlı kavramların analiz edilerek çocuk kimliğinin ve temsil kavramının açıklanması, ilişkilendirilmesi, medyayla bağlantılanarak medyada çocuklara yönelik gerçekleşen şiddet, taciz, tecavüz, cinayetin sunumunun değerlendirilmesine yönelik araştırma yapılmıştır.

Yeni medyanın sağladığı olanaklar düşünüldüğünde çocuk haklarının farkındalığına dair daha üst bir görev üstlenmesi, verdiği bilgilerin de çocuk haklarına saygılı ve bu hakları koruyan nitelikte olması gerekirken burada da yaşanan sıkıntılı haber dili ve görsellerle karşılaşılmasıdır. Çocuklara yönelik olarak yapılan haberlerin içeriklerinde çocuk eğer bir haberde kendine yer buluyorsa bu yerin genellikle onun uğradığı bir hak ihlali neticesinde gerçekleştiği görülmektedir.

Türkiye, 83 milyon 154 bin 997 kişilik nüfusa sahiptir. Bu nüfusun 22 milyon 876 bin 798'ini çocuklar oluşturmaktadır. Oransal olarak bakıldığında bu rakam toplam nüfusun 27,5'ine karşılık gelmektedir (TÜİK, 2020). Dünya nüfusuna bakıldığında ise, çocuk nüfusunun toplumlar açısından önemi sadece Türkiye açısından değil tüm dünya açısından da rakamsal boyutta net bir şekilde ortaya konulmaktadır. Toplam dünya nüfusu 7,79 milyar iken bu rakamın Anadolu Ajansı tarafından verilen rakamlara göre yüzde 25,4'ü 15 yaşından küçük, yüzde 23,7'si 10-24 yaşlarında ve yüzde 9,3'ü de 65 yaşından büyüktür (Anadolu Ajansı, 2020). Dünya nüfusuna rakamsal açıdan genel olarak bakıldığında ciddi bir yüzdellik dilimde yer alan çocuk nüfusun geleceğin yetişkinleri olarak sadece tek bir ülke açısından değil aslında tüm dünya açısından ne kadar etkin bir şekilde yer teşkil ettiğini gözler önüne sermektedir. Kimi zaman savaşlar, göçler, yıkımlar, taciz, cinayet gibi vahşetin içerisinde yok

olan bebek bedenlerin, çocukların temsili, medyada bulduğu yer, dünyayı ilgilendiren bir durum olarak net bir şekilde rakamlarla da karşımızda durmaktadır.

Tablo 1. Geliş nedenine göre güvenlik birimine gelen veya getirilen çocukların karıştığı olay sayısı, 2019 (Türkiye İstatistik Kurumu, 2020)

Çocuklarla ilgili olarak medyada temsilleri ve çocuk odaklı habercilik anlayışının üzerinde yoğunlaşmadan önce çocuk kavramının tanımının yapılması gerekmektedir. Birleşmiş Milletlerce gerçekleştirilen Çocuk Haklarına Dair Sözleşme 'de; "daha erken yaşta reşit olma durumu hariç on sekiz yaşın altındaki her birey çocuk sayılmaktadır" (Unicef, 2007). Tanımı verilen çocuk, belirli yaşlar içerisinde belirli sorumluluklara tabii tutulan bireylerdir. Her çocuğun birey sayıldığı ve yaşlarının gerektirdiği sorumluluklar kadar birey oldukları unutulmamalıdır. Bu sorumluluklar unutulduğu takdirde medyada sıkça yer alan, çocukların kendi iradeleri ile ya da iradeleri dışında yapmak zorunda bırakıldıkları birtakım suçlar ortaya çıkar.

Türk Medeni Kanunu'nda çocukluğun başlangıcı, "Çocuk hak ehliyetini, sağ doğmak koşuluyla, ana rahmine düştüğü andan başlayarak elde eder." diyerek kabul etmiş bununla birlikte kişilik kavramı da, "çocuğun sağ olarak tamamıyla doğduğu anda başlar ve ölümle sona erer." denilerek düzenlenmiştir (T.C Resmi Gazete, 2001).Türk Ceza Kanunu'na göre; "5237 sayılı Türk Ceza Kanununun (TCK) 6/1-c maddesi uyarınca 18 yaşını doldurmamış kişi çocuktur. 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanununun (ÇKK) 3/1-a maddesi uyarınca daha erken yaşta ergin olsa bile, 18 yaşını doldurmamış kişi çocuktur." ifadesi bulunmaktadır (Akarca).

Ulusoy, tarihsel süreçte, çocuğa ve çocukluk kavramına ait farklı bakış açılarının bulunduğunu ve çocuk hakları ve çocuğun korunmasına dair düşüncelerin temellerinin geçmişe dayandığını ifade etmiştir (Ulusoy, 2019, s. 275-279). Çocuk ve çocuk haklarının yasalar önünde korunuyor olmasına rağmen medyaya bakıldığında yetişkinlerin hakimiyetinin var olduğunu söylemenin mümkün olduğunu belirterek, çocuk odaklı haberciliğin, medyada çocuğu daha çok görünür kılmayı amaçladığını vurgulamıştır (Ulusoy, 2019, s. 276).

Bugün çocuğa ve çocukluğa dair yapılan tanımlara bakıldığında sosyolojik, biyolojik, fizyolojik, psikolojik tanımları da barındıran, çocuğu bireysel özellikleri ve çevresi ile tüm olarak yorumlayan, gelişimsel özelliklerine ve haklarına önem veren perspektif yer almaktadır (Sağlam & Aral, 2016, s. 45). Türkiye'de de medeni kanun ve ceza kanunu

açısından bakıldığında tanımlamalarda çocuk kavramının ceza kanunumuzda Birleşmiş Milletlerin esas aldığı tanımı kabul ettiği görülürken medeni kanunda yaşın burada net olarak ifade edilmediği görülmektedir. Genel tanımı ile bakıldığında her birey 18 yaşına kadar çocuk sayılmaktadır. Doğuştan on sekiz aya kadar bebek, daha sonra süt çocuğu olarak kabul edilir. Bu dönemde çocuklar hızlı büyür ve gelişirler. Bu dönemden sonra ikinci çocukluk dönemi başlar ve ergenliğin sonuna doğru ise çocukluk tamamen son bulur. Her insan aslında bir çocuktur. Çocuk büyük bir zihin, öğreti ve kavrayıştır. Öğrenmeye teşvik edilmelidir. Zamanını kaliteli geçiren birey yaratıcı, üretken olur; yaşadığı hayata bu sayede katkı sağlayacaktır. Özellikle içinde bulunduğumuz çağda teknolojinin hayatımızın bu kadar içerisinde olduğu, her şeyimizi bilgi ve iletişim teknolojilerinin sağladığı kolaylıkla çözümlenmeye çalıştığımız süreçte çocukların etkin ve verimli bir şekilde bu teknolojiye dahil edilebilmeleri çok mühim bir konu olarak karşımızda yer almaktadır. Üzerinde çokça çalışmalar yapılmasını gerektiren çocuk ve medya, çocuk ve bilgi iletişim teknolojileri konuları özellikle Covid-19 Pandemisi ile birlikte daha da gün yüzüne çıkmıştır çünkü evden yürüttükleri hayatlarının değişimini, yakın çevrelerinde, ülkelerinde ve dünyada olup bitenleri tüm medya kanalları vasıtasıyla seyredebilmektedirler. Daha fazla içli dışlı oldukları medya araçları aracılığıyla kendilerine yönelik haberleri, kendilerinin ne şekilde ve nasıl temsil edildiklerine de bu süreçte daha fazla şahit olmaktadır. Bir evde yer alan televizyon, telefon, bilgisayar gibi araçların sayısı düşünüldüğünde çocukların olan bitene şahitliğinin daha kolay durumda olduğu unutulmamalıdır.

‘Çocuk nedir?’ sorusunun cevabında çocukluğa yönelik beş unsurun açıklığa kavuşmasının önemi ifade edilmiştir (Franklin & Türker, 1993, s. 21-23). Buna göre;

* Çocukluk daha çok tarihsel olarak değişen kültürel bir yapıdır.

* İki yaş grubu arasındaki ayırım çizgisi, yalnızca keyfi değil, aynı zamanda tutarsız. İnsanlar bazı faaliyetler için çok küçük görüldükleri halde, diğerleri için yeterince büyük sayılabiliyorlar.

* Çocuklar negatif bir şekilde ‘yetişkin olmayanlar’ olarak tanımlanıyorlar.

* Çocuk terimi kronolojiden çok iktidarla ilgilidir.

* Çocukluk oldukça yeni bir buluştur.

Çocuk kavramı ile birlikte temsil kavramının da çalışma kapsamında tanımlanması gerekmektedir. Türk Dil Kurumu temsil kavramını; “Birin veya bir topluluğun adına davranma” şeklinde tanımlanmıştır (Türk Dil Kurumu). Temsil, sembolik ve retorik olarak medya ürünlerinin doğrudan ve dolaylı bilgilendirici taraflarını içine almaktadır (Dahlgren, 1995:15’den Aktaran: (Polat, 2018, s. 49). Polat, temsil kavramının dil ve kavram arasındaki ilişkiyi ifade ettiğini ve kavramın olaylara, olgulara ilişkin zihinsel algılamaların dil ile olan ilişkisi sonucunda ortaya çıkan bir anlamlandırma süreci olduğunu söylebileceğini belirtmiştir (Polat, 2018, s. 48). Mutlu, temsilin bir şeyin veya birinin bir şey ya da biri tarafından birine temsili şeklinde üçlü bir ilişkiyi dile getirdiğini belirtmektedir (Mutlu, 1995, s. 328). Çocuk Hakları ve Gazetecilik Uygulamaları adlı kitapta temsillerin üretim aşamasında “ne seçilmelidir?”, “nasıl gösterilmelidir?” noktaları bakımından iki önemli kapsamı oluşturduğu belirtilmiştir. Bununla birlikte medyanın kişiler, kurumlar, olaylar veya olgulara yönelik temsil ürettiği ve bu temsillerin gerçekliği dışlamadığı fakat tam bir

gerçeklik yansıtmadığı ifade edilmiştir. Yine aynı çalışmada temsillerin önemi vurgulanırken temsilin öznesinin toplumdaki yerini ve önemini pekiştirdiği aktarılmıştır. Çocuklara yönelik haberlerde ve görüntülerde, haberin toplum tarafından görülecek önemi ile birlikte pazarlama potansiyeli bakımından değerli görüldüğü aktarılmakta, medyada çocukların genel olarak ya mağdur ya da yetişkinlerin şirin uzantıları olarak sunulduğu vurgulanmaktadır (Unicef, 2007, s. 36).

ÇOCUK ODAKLI HABERCİLİK

Çocuklar toplumda eksik vatandaş olarak kabul edilmekte ve çocuklara yönelik davranışlar bu anlayış etrafında şekillenmektedir. Her ne kadar eksik vatandaş olarak değerlendirilseler de toplumumuzun geleceğe dönük temel bir parçasıdır. Bu yüzden onların ileride daha iyi bir vatandaş olabilmeleri için zihinsel, bedensel ve fizyolojik olarak medyanın çocuğun gelişimi üzerinden yapacağı projeleri en ince ayrıntısına kadar planlaması gerekmektedir. Medya çocukların işledikleri suçları her ne kadar yansıtmamak için uğraşsın olsa da günümüzde pek çok çocuk yaşta birey çeşitli nedenlerden dolayı suça karışmaktadır. Güvenlik birimlerine getirilen çocuklar en çok mağduriyet ve suça sürüklenme nedenleri ile getirilmektedir.

Çocuk odaklı habercilik kavramı ile haber yaparken çocukları başka bir noktadan hak ihlaline uğratmayan, çocuk haklarını merkezde tutan, çocukları birey olarak kabul eden ve çocukların etraflarında olup bitenlerle ilgili düşüncelerine, problemlerine yönelik değerlendirmelerine, onların bakış açılarına yer verilir (bianet.org). Çocuklara yönelik olarak yapılan haberleri inceleyen çalışmalara genel olarak bakıldığında haberlerin etik kurallara pek de uyulmadan yapıldığı ve sorumlu habercilik anlayışına haberlerde pek rastlanmadığı vurgulanmaktadır. Aslında bu duruma Türkiye’de değil dünyanın her yerinde, haberlerde çocuklar söz konusu olduğunda sadece kullanılan kelimeler üzerinden değil paylaşılan fotoğraflarla da sorumlu habercilik anlayışından uzak bir yaklaşım sergilendiği söylenebilir. Değirmencioglu da yaptığı çalışmada basında, çocuk ve gençlere yönelik haberlerdeki çarpıtmalar ve az yer verilmesinin dünyanın hemen her yerinde mevcut olduğunun bilindiğini vurgulamaktadır (Değirmencioglu, 2012, s. 135).

Çocukların medyada temsili titiz ve özenli bir çalışmayı gerektirmektedir. Yeni medya ve geleneksel medyada çocukların temsili zaman zaman sorunlu bir haber dilini yansıtır görünmektedir. Çocukların temsilinde kullanılan haber dili toplumda çocuğun edindiği yerin bir nevi aynası olarak mevcut durumu yansıtır niteliktedir. Kendilerini savunamayan bireylere yönelik yapılacak haberlerde karşılaşılabilecek olumsuzluklarla, çocukların yaşamlarına, bugünlerine ve yarınlarına yönelik çeşitli sonuçlarla karşılaşılabılırken bunun hem çocuk bireyler hem de medya için olumsuz sonuçları ortaya çıkabilir. Çocuk bireylerin medyada temsilinde yaşanacak olumsuzluklar, çocuk ve insan hakları kapsamında değerlendirilmelidir. Çocukların başarılarına dair haberlere çok da sık rastlanmamaktadır. Çocuklara yönelik medyada yer alan haberlere ya da çocukların medyada buldukları yerlere genel olarak bakıldığında olumsuzluklarla kendilerine buldukları yerin çok daha fazla olduğu görülmektedir. Bu olumsuzluklarda çocuklar genel olarak korunmaya muhtaç, sorunların ortasında, çaresiz, mağdur olarak sunulmaktadır. Bu duruma bir çözüm olabilecek ya da benzer durumdaki diğer çocuklar için olumlu bir gelişme ile sorunlara çözüm olabilecek yaklaşımların sunulması oldukça önemli iken pek de rastlanılır bir durum

değildir. Kadınlara yönelik haberlerde bir kadının başına gelen haber öyküsünün başka bir kadın tarafından korkuyla yaşamdan kopmasına neden olacak şekilde sunulması yerine benzer durumdaki başka kadınlara yol gösterici, hayatın olumsuzluklarıyla baş edebilme yolları ve müracaat edilebilecek mercilerin varlığından haberdar olmalarını sağlamayı amaç edinen toplumsal sorumluluk anlayışının, ticari kaygıların önüne geçmiş bir anlayışın hakim olduğu bir anlayışla sunulması gerekmektedir. Tıpkı bu durum gibi çocuklara yönelik haberlerde de şiddet, taciz, tecavüz, cinayetin sunumunda bu çocukların sadece bir beden değil bir varlık olduğu, başka varlıkların da yaşamının yapılan haberlerle değişebileceği göz önünde bulundurulmalıdır. Çocuklara yönelik haberlerin yapımında gazetecilerin daha hassas, daha özenli davranması gerekmektedir. İleriki yaşamlarında haberde yer alan çocukların yaşamlarına dair bir tehlike, bir travma oluşturmamak adına dikkatli olunması oldukça önemlidir. Gazeteci önce insan olarak, haberde yer alan çocuğun kendi çocuğu, yakını olduğunu düşünerek de habere yaklaşabilmelidir. Çocuğun adını, görselini vermenin topluma ne gibi bir fayda sağlayabileceği düşünülmelidir. Bir gazetecinin her zaman çocuk haklarını savunması, çocuklara saygı ile yaklaşması gerekir. Yayınlanan her haberin çocuğun bir yakınına uzandığı el bulunmaktadır. Bu çocuğun, annesi, babası, abisi, ablası, kardeşi, ya da başka bir akrabası olabilir. Yapılan haberlerde, haberde görünmeyen ama geride kalıp habere konu olayla yaşayacak kişilerin varlığı unutulmamalıdır. Bununla birlikte yapılan haberlere, içerisinde bulunduğumuz teknolojik imkanlarla birlikte bilgiye erişimin ve teknolojik cihazlara sahip olmanın daha kolay olduğu, çocukların da pek çok içeriğe ulaşabildikleri unutulmadan haber yapılmalıdır.

Türkiye’de Çocuğa Karşı Şiddet başlıklı 2020 yılında hazırlanan raporda, medyada en fazla yer alan ve sansasyonel biçimde sunulan cinsel şiddet olarak belirtilmekte ve raporda bu yöndeki veriler de yer almaktadır. Ayrıca raporda 2015-2018 yılları arasında çocuğa karşı şiddet konusunda yayımlanmış raporlar ve bilimsel çalışmalardan da detaylı bir şekilde bahsedilmektedir (Akbaş, 2020, s. 16,46). Tunç, 2018 yılında çocukların haberlerde yer almasına yönelik yaptığı çalışmasında 31 adet ulusal gazete incelemiştir. Bu çalışmada çocukların medyada yer alma durumlarını başlıklar üzerinden değerlendirmiştir. Buna göre yapılan çalışmada haberler şu başlıklar altında değerlendirilmiştir; Siyaset/Siyasetçi ve Çocuk, Resmi Törenler ve Çocuk, Üçüncü Sayfa Haberlerinde Çocuk, Dram ve Trajedi Haberleri, Dahi Çocuklar ve Başarı Haberleri, Şehit Cenazeleri ve Çocuk, Magazin Haberleri, Şöhretler ve Çocuk, Çocuk Hakları, Şiddetin Öznesi Olarak Çocuk, “En Güzel Çocuklar” Köşesi, Komedi Unsuru Olarak Çocuk (Tunç, 2018).

Çocukların haberlerde kullanılmasının olası nedenleri arasında insanların özellikle şiddet, taciz, tecavüz, cinayet olaylarına kayıtsız kalamayıp özellikle bir de çocuğa yönelik olarak gerçekleşmiş ise okuması, tıklaması, izlemesi neredeyse kaçınılmaz olmasının önemli etkisi bulunmaktadır. Medyada kendine yer bulan çocuk, bu yerde “suçlu”, “tehlikeli varlık”, “kurban”, “mağdur”, “çaresiz”, “pasif varlık” olarak var olurken magazinden siyasete ve adli haberlere değin çeşitli haberlerde yerleşmiş düşüncelerle sunulmaktadır (Salman, 2019, s. 19) Medya, çocukların yer aldıkları haberlerde çocuklara dair herhangi bir ayrıma gitmeden, bir ayırım yapmadan geleceğin yetişkinlerinin haklarını gözeterek, yaşamlarını daha iyi sürdürmeleri açısından örnek olacak haberlerle seslerini duyurarak toplumsal sorumluluğu yerine getirecek bir anlayışın içerisinde yer almalıdır. Alanda yapılan çalışmalarda bahsi geçen kalıp yargılar konusunda tüm medya profesyonellerinin ortak

adımlar atmaları oldukça önemlidir. Çocukların hayatında örnek olacak rol modellerin temsiline ağırlık verilmesine çabalanmalıdır (Türkiye Gazeteciler Cemiyeti).Alanda yapılan çalışmalarda yer alan kalıp yargılardan bazıları ise şöyledir: -Çocukların ciddi bir şekilde ifade ettikleri görüşlerin yetişkinleri güldürmek için kullanılması,-Şirin çocukların kullanılması, -Duygu sömürüsü yapmak için çocukların sefil durumlardaki fotoğraflarının ve tasvirlerinin kullanılması, -Çocuklara büyüklük taslanması ve tepeden bakılması, - Çocuklar pasif olmadıkları halde öyleymiş gibi gösterilmeleri, -Genç insanların, “gençlik” adı verilen sorunlu bir grupta toplanarak adlandırılmaları.-Kanunla ihtilaf, madde bağımlılığı, sokakta yaşama gibi durumlarda ise toplumun huzurunu “tehdit edenler” olarak göstermek (Unicef, 2007, s. 37-38)

Uluslararası Gazeteciler Federasyonu (FIJ)’nun “Medyada Çocuk Haklarını Tanıtmak” adlı çalışmada ifade edildiği haliyle çocuk bireylerin, dünya nüfusuna oranları karşılaştırıldıklarında nüfusun üçte ikisinden fazlasını oluşturmalarına rağmen medyada yer alma oranlarına bakıldığında konuların yüzde beşinden azında yer almaktadır. Çocuklar medyada haber olarak yer almaları ise “çocuk fuhuşu, organ kaçakçılığı, cinsel istismar, eğitim ve sağlık hizmetlerinden mahrum bırakılmaları, çocuk emeği sömürüsü, ensest ilişki, eğitici tacizi” gibi konularda oluyor (Alankuş, 2012, s. 30). Sayılan ve Çevirgen, çocukların haberlerde temsiline ilişkin ülke çapında yayın yapan dört farklı gazete üzerinden yaptıkları çalışmada dört yaygın medya temsili belirtmişlerdir. Bunlar; “Bekleme Salonu Olarak Çocukluk”, “Ebeveynlerin Uzantısı Olarak Çocuk”, “Şiddet Olaylarının Kurbanı Olarak Çocuk”, “Aktif Bir Özne Olarak Çocuk”. Ayrıca bu başlıkları örnek haberlerle de açıklamışlardır (Sayılan & Çevirgen, 2014).

UNICEF’in 11 Aralık 2017 tarihinde açıklanan Dünya Çocuklarının Durumu 2017: Dijital Bir Dünyada Çocuklar isimli yıllık raporunda dijital dünyanın hayatımızın vazgeçilmez bir parçası olduğunun altı çizilerek çocukların bu dünyanın etkilerinden olumlu anlamda faydalanmalarının azami oranda sağlanması için yollar bulunması gerekliliği vurgulanmıştır. Raporda çocukların dünyadaki her 3 internet kullanıcılarından biri olduğu ifade edilmiştir. Ayrıca çocukların dijital ortamın sakıncalarına yönelik korumak ve güvenli online içeriğe ulaşmalarını sağlamak için mevcut durumda pek bir şey yapılmadığı da ifade edilmiştir. Raporda geniş bir şekilde veri ve analizlere değinilirken dijital teknolojinin çocuklar üzerindeki olumlu ve olumsuz etkileri de aktarılmıştır (Unicef, 2017). Günümüzde çocukların, kullanım alışkanlıkları ve erişim kolaylıkları düşünüldüğünde medya profesyonellerince üretilen haberlerden, bu haber içeriklerinden etkilenme derecelerinin öneminin giderek arttığı görülmektedir. Nasıl ki artık bir tıkla evden istediğimiz bilgiye yetişkinler olarak ulaşabiliyoruz yeni çıkan dişlerini cep telefonu ile kaşıyan neslin bu dünyaya hakimiyeti de göz ardı edilmemelidir. Çocuk hakları ve medya konusunda Oslo Çağrısı’na Akdağ, Yeni Medyada Çocuk Haberciliği başlıklı çalışmasında değinmiş, çağrıda dikkat çeken noktanın, çocuk haberciliği açısından medya çalışanlarının etik kodlarla, çocukları dramatize etmeden, türlü basmakalıplar çerçevesinde habere yansıtmadan, çocukları küçük düşüren haber dilini kullanmadan uzaklaşarak hareket etmeleri gerektiğini belirtmiştir (Akdağ, 2016, s. 158).

I. Türkiye Çocuk ve Medya Kongresi I. Türkiye Çocuk ve Medya Stratejisi ve Uygulama Planı 2014-2018, Aralık 2013’te kaleme alınmış, metinde çocuk ve medya üzerine birtakım tanımlar verilmiştir. Burada; çocuğun toplumsal özne konumuna getirilmesi anlayışının

hayatın tüm alanları içerisine yerleştirilmesi, çocuğun yararını en üst düzeyde tutan ve çocuk hakları kültürünü temel alan bir yayıncılık anlayışının benimsenmesiyle çocuğa saygılı bir medya anlayışı, çocukları medya karşısında edilgen/pasif bireyler olarak yerleştiren olmayan; her bir çocuğa kazandırılacak yetkinlikle, medya karşısında karşılaşılabilecekleri olumsuzlukları yok etmeyi baz alan yaklaşım kongre metninde yer almıştır (Şirin, Oktay, & Altun, 2013, s. 15-17).

Tablo 2. Çocuğa Karşı Şiddeti İzleme Haritası (cocukhaklariizleme.org)

Savaş, göç, şiddet, taciz, tecavüz, çocuk işçiler söz konusu haberlerin temelini oluşturduğunda kullanılan ifadelerle, görsellerle insanların haberleri okuması kaygısı çocukların yaşamlarına olumlu bir yönden dokunma kaygısından daha önde geldiği görülmektedir. Yapılan haberlere, paylaşılan görsellere söz konusu haberin öznesi olan çocuğun yakınları yanında başka çocukların ulaşabileceği ve bu içeriklerden olumsuz yönde etkilenebileceği noktası pek dikkate alınmamaktadır. Sadece çocuk hakları bağlamında değil, insan hakları gibi kamusal alandaki tartışmalarda medyanın temsiller vasıtasıyla ürettiği izleri kolay silinmeyen ve kolaylıkla düzeltilenmeyen anlamlar çok da sorumluluk bilinciyle hareket etmeden medya tarafından kültürel yapının içerisine aktarılmaktadır (Tosun, 2012, s. 176). Özellikle eleştirel medya okuryazarlığının önemi bu noktada bir kez daha net bir şekilde ortaya çıkmaktadır. Halkın sadece eleştirel medya okuryazarlığı noktasında eğitim alması değil bununla birlikte gazetecilik mesleğini yapacak herkesin de bu noktada eğitim alması yanında çocuklarla ilgili haber yapacak muhabirlerin ciddi bir eğitimden geçerek, belli noktalarda yaptıkları haberlerin sorumluluğu altına tam olarak girmeleri bağlamında basın kuruluşları, cemiyetler tarafından yapılan çalışmalarla sağlanmalıdır. Yaptıkları haberlerin kimleri nasıl etkileyeceği, toplum üzerinde nasıl izler bırakacağı düşünülmeden, okunma kaygısı ile yapılan haberler yaptırımlarla biraz daha engellenebilir hale gelecektir. Çocukların başarılarından ziyade haberlerde mağduriyetleri, acıları paylaşılmaktadır. Haberlerde yer alan çocuklar haber değeri olarak taşıdıkları önemle burada yer almaktadırlar (Ziyalar & Salihoglu, 2010, s. 124). Özmen de yaptığı çalışmasında medyanın çocuk temsiliinde çarpık bir anlayışına sahip olduğu görüşündedir ve haberlerde çocuklara az yer verildiğinde sorunların görmezden gelindiğini, çok yer verildiğinde ise çocuk haklarının ihlal edildiğini ifade etmektedir (Özmen, 2012, s. 78). Medyanın ticari kaygılardan uzak, birlikte kullandıkları bir dil oluşturması ve aynı zamanda bunu yetkililerce yapması gerekmektedir. Böyle olursa toplumun çocuğa bakış açısının gelişmesi sağlanacaktır (Tok, Güneş, Güngör, & AYTEKİN, 2019, s. 553). Medyanın, çocuğun toplumsal yaşama katılması açısından önemli bir araç olması yanında çocuğa yönelik kamuoyunda ve

gerekli kurumlardaki hassasiyet oluşturmak açısından da oldukça önemli rolü bulunmaktadır (Onat & Akço, 2012, s. 81). Hem görsel medya hem yazılı basın, haberlerini ticari kaygılar üzerine kurmakta haberin öznesinin önemini yitirdiği noktada ise onu ya görmezden gelmekte ya da geri planda tutmaktadır (Tutar, 2014, s. 5770).

Medya ve Çeşitlilik Kılavuzu, Medya ve Toplumsal Katılım Projesi kapsamında 2005 yılında British Council'ın BBC World Service Trust (WST) işbirliğiyle medyanın toplumsal katılımdaki rolünü desteklemek amacıyla başlattığı ve 2006 yılında Türkiye Gazeteciler Cemiyeti'nin ulusal ortak olarak bulunduğu proje kapsamında hazırlanmıştır. Proje dahilinde hedefler medya kuruluşlarının, çocukların korunmasına dair BMÇHS'de bulunan yaptırımların yanında çocukları bedensel ve ruhsal açıdan korumak ve geliştirmek amacıyla üzerine düşen görevi üst düzeyde yerine getirmeyi amaçlaması gerekliliği üzerinde durulmuştur. Yapılan her haberin, üretilen her içeriğin çocukların ulaşımının bilinciyle yapılarak bu doğrultudaki sorumluluk bilinciyle hareket edilmesi gerekliliği aktarılmıştır. Bu kapsamda medya kuruluşlarına düşen temel görevleri başlıklar halinde maddelerle sıralanmıştır. Bu maddeler arasında Türkiye'de faaliyette bulunan medya kuruluşlarının çocuklara yönelik tüm sözleşmeler ve yasalardaki maddeler ışığında kendi içerisinde özdenetim mekanizmaları oluşturarak kamuoyu ile paylaşması gerektiği de yer almaktadır. Bunun yanında iç denetim mekanizması ile birlikte çocuklara yönelik konularda görüşlerini bildirecek bir danışma organının varlığının gerekliliği, çocuklara yönelik yapılacak haberlerin alanında uzman kişilerce, çocuk muhabirlerince yapılmasının ilk hedefler arasında yer alması, tüm profesyonellerin mesleğe kabulünde çocuk hakları ve koruma politikalarına uygun davranacaklarına ilişkin bir taahhütname imzalamalarının sağlanması, eleştirel medya okuryazarlığı projeleri desteklenmesine de değinilmiştir. Medya içeriklerinin zararları noktasında aileleri bilgilendirme ve uyarmanın temel sorumluluklarından biri olduğunun unutulmaması, yayın akışını çocuklarında takip eden kitle arasında bulunabileceğinin atlanmaması gerekliliğiyle bu durumun dikkate alınmasının önemi ifade edilmiştir. Ayrıca; a. Üretim sırasında göz önünde bulundurulması gerekenler b. Çocukların medya içeriğine katılımının sağlanması c. Medya içeriğinde çocuklara yaklaşım başlıkları altında medya profesyonellerine düşen temel görevler bu başlıklar altında değerlendirilmiş çocuklara örnek model olacak içeriklerin paylaşımına özen gösterilmesi gerekliliği bildirilmiştir (Türkiye Gazeteciler Cemiyeti).

Medyanın kadın ve çocuklara yönelik haberlerinde etik ihlallerinin varlığı ve sansasyonel bakış açısıyla sunulduğuna dair alanda çalışmalar bulunmaktadır. Çocukların medyada temsiline ilişkin; Ayşegül Doğrucan, Zahide Yıldırım (Doğrucan & Yıldırım, 2011), Şule Yüksel Özmen (Özmen, 2012), Cem Tutar (Tutar, 2014), Ayşenur Güldeste (Güldeste, 2018), Aslı İzoğlu Tok, Nimet Güneş, İbrahim Güngör ve Çiğdem Aytekin (Tok, Güneş, Güngör, & Aytekin, 2019) yazılı basın haberlerinde çocuk haberlerinin sunumu, Feyyaz Fırat (Fırat, 2016) (2016), Faruk Koç, Figen Paslı (Koç & Paslı, 2021) farklı çalışmalar gerçekleştirmişler ve yaptıkları çalışmalarda çocuk odaklı haberlerde etik kurallara dikkat edilmediğini vurgulamışlardır. Çalışmada savunulan görüşler yani geleneksel medyada ve yeni medyada çocuklara yönelik haberlerde etik ihlallerin varlığının bulunduğu düşüncesini bu çalışmalarda destekler niteliktedir. Çocukların medyada temsiline ilişkin Ördem tarafından gerçekleştirilen çalışmada, ilgili alan yazında araştırmaların artmış olmasına karşın medyanın çocuk istismarına yönelik kullandığı söylemin anlamlı ölçüde değişmediğinin

gözlemlendiğini ifade etmiş, çocuğa yönelik cinsel istismar söyleminin ve temsilinin büyük oranda sessizlik kültürünü içermesinin bir sorun olarak varlığını sürdürdüğünü vurgulamıştır (Örдем, 2019, s. 43). Fırat internet gazeteleri Hürriyet, Habertürk, Sözcü ve Haberler.com'un çocuk içerikli haberlere ne kadar yer verildiği, bu içeriklerde mevcut olan etik ihlallerin varlığını saptamaya yönelik gerçekleştirdiği çalışmada 122 haber değerlendirmiş, bu haberlerin yüzde 79,5'inde çocukların 'suç odağı' veya 'mağdur' olarak bulunduğu, çocukların daha çok "olumsuz" olarak vasıflandırılacak haberlerde yer aldığını saptamış ve bu haberlerin yüzde 73'ünde ise çeşitli etik ihlaller bulunduğunu da ifade etmiştir (Fırat, 2016, s. 817). Arslan ve Duğan da yaptıkları çalışmada inceledikleri gazetelerde haberlere çocuklar açısından bakıldığında etik kuralların ihlalinin varlığını dile getirmişler ve çocuk haklarına uygun olmayan haberlerin hazırlandığını belirtmişlerdir. Ayrıca çocukların kimlik bilgilerinin ve fotoğraflarının kullanılması, olayla ilişkili görüşlerin alınmaması haber başlıkları ve içeriklerinin damgalayıcı unsurlar içerdiğini de çalışmalarında aktarmışlardır (Arslan & Duğan, 2016, s. 321). Bunun yanında Goddard ve Saunders, medyanın çocuklara yönelik yaptığı haberlere ilişkin değerlendirmelerin suçlayıcı olduğu yanında bir de bu tarz haber yapmanın halkın bilinçlendirilmesi yönünde faydalı etkilere sahip olabileceği düşüncelerinin de var olduğunu ifade etmektedir (Goddard & Saunders, 2000). Medya genel olarak çocukları bir olumsuzluk durumu söz konusu olduğunda ekran, gazete ya da internete taşımakta bu noktada da etik ihlaller yaşanmaktadır (Erbay, 2013, s. 50). Koman yaptığı çalışmada medyanın çocuklara yönelik yaptığı haberlerde çocuk haklarını gözetmek yerine istismarda bulunduğunu "Bir kanal eğer ekonomik krizin çocuklar üzerindeki etkisini haber yaparken, bir çocuğa "babam çalışmıyor, en çok ne yapmak isteyip de yapamıyorsun" diye soruyorsa, o çocuk da ağlaya ağlaya "dondurma yemek istiyorum" diyerek örnek vermiştir (Koman, 2011, s. 310). Arslan ve Duğan çocukların medyadaki temsilleri ile medyanın çocuklar üzerindeki etkisinin yakından ilişkili olduğunu belirtmiştir (Arslan & Duğan, 2016, s. 308). Nair, çocuklara yönelik cinsel istismar olaylarında medyanın kapsam, temsil ve savunuculuk rolünü analiz etmek için gerçekleştirdiği çalışmada haberler aracılığı ile çocuk cinsel istismarı konusunda yalnızca toplumsal farkındalık yaratmakla kalmadığını, bu sorunun insanların zihnine yerleşmesi noktasında büyük bir etkiye sahip olduğunu ifade etmektedir (Nair, 2019, s. 40). Mulugeta'da, medyanın çocukların istismara uğraması ve bu konunun kamu gündemine getirilmesinde konunun önemini, kamunun hayati bir parçası olarak tanıtıp tanıtamadığını incelemek amacıyla yaptığı çalışmada çocukların refahı üzerinde çalışan araştırmacılar ve profesyonellerin, medyayı çocuk koruma politikaları için başlıca ikna edici teknik olarak kullanırlarsa etkili olacağını belirterek medyanın, insanların bilgilerini ve çocuk koruma politika ve uygulamalarını etkileme gücü bulunduğunu da açıklamaktadır (Mulugeta, 2014, s. 97). Haber medyası, okuyucuların sosyal meselelere dair algısını etkileme gücüne sahiptir (Haque, et al., 2020, s. 451) Çocuklara yönelik uygulanan şiddetin boyutlarının nasıl yansıtıldığı, bu haberlerin nasıl çerçevelendiği önemlidir. Yapılan haberlerin sunumunda kullanılacak her bir görsel, her bir ifade toplumda oluşturulacak çocuğa yönelik bakışın birer birey olarak kabulünde atılacak adımlarıdır. Sürekli mağdur, çaresiz, kurban, zavallı olarak sunulan çocuğun yaşadıklarına dair sunulanların sebep ve çözüm çerçevesinden hangisi üzerine yoğunlaşıldığı çocukların uğradıkları hak ihlallerinin önüne geçmede hem yasa koyucular hem de toplumun dikkatini çekmek adına önemlidir. Uygulanan şiddet farklı boyutlarda kendini gösterebilir. Örneğin; fiziksel, psikolojik, ekonomik, cinsel, terk edilme,

zorla çalıştırma gibi ve benzeri boyutlarla karşımıza çıkan şiddetin nasıl sunulduğu, bu sunumlarda yaşanan etik ilkelere uyum, çocukların yeni bir mağduriyet yaşamalarına neden olabilecek unsurlar taşımamalıdır. Haberlerin etkisi dikkate alındığında gazetecilerin toplumsal ve tematik neden çerçevesini destelemek ve çocuklara yönelik cinsel istismarın toplumsal bir sorun olduğunu göstermek için çalışmalıdır (Yu, 2021, s. 19). Haberler, genel olarak medya, çocukların hayatlarını daha refah seviyeye getirebilmek adına toplumda ve devlet eliyle gerçekleştirilecek iyileştirmeler konusunda farkındalık oluşturmak için oldukça önemli alanlardır. Bu alanda yaşanacak problemler dil toplumun neyi nasıl algılaması gerektiği konusundaki etkisi düşünüldüğünde şiddetin, tacizin, tecavüzün, neyin kabul sınırları içerisinde olabileceği neyin olamayacağı noktasında bir yol izlemesinde yön gösterici olabilmektedir. Sadece yazılı basın açısından değil yeni medyanın günümüzde etkinliği ve ulaşılabilirliği açısından da etik problemlerin dikkate alınmasına yönelik hassasiyet ortadadır. Haberlerin çerçevesinde yaşanan olayın toplumun ortak sorunu olduğu, neden yaşandığı, nasıl bir çözüm üretilebileceği, sonuçlarına dair bilgilere yer verilmesi medyanın halkı etkileme gücü bağlamında daha da önemiyet taşımaktadır. Elbette çocuklara yönelik gerçekleşen şiddet eylemlerinin engellenmesi ya da önlenmesi noktasında medya tek başına çözüm noktası değildir. Ancak çözümde önemli araçlardan bir tanesidir.

Uluslararası Gazeteciler Federasyonu'nu, gazeteciler ve medya kuruluşlarının, çocuk haberciliğinde uyması gereken etik kurallar ve davranış standartlarıyla ilgili ilkeler belirlemiştir. Bu ilkeler arasında; çocuklara yönelik haber yapılırken doğru ve hassas davranmak adına mükemmelin hedeflenmesi, çocuklar açısından zararlı olabilecek görüntülerin program ve yayınlarda dikkatli olunması ve bunların çocukların medya alanına girmesinin engellenmesi, çocuklara ilişkin haber malzemelerinde stereo tipler ve sansasyonel sunumlardan kaçınılması, net bir biçimde kamu yararının olmadığı durumlarda çocukların görsel olarak ya da başka bir şekilde kimliklerinin açıklanmasının engellenmesi bulunmaktadır (bianet.org, 2010). Çocuklara yönelik haberlerde unutulmaması, atlanmaması gereken hassas ve ince çizgiler bulunmaktadır. Kurallara uygun haberler yapıldığında çocukların sesi olacak, haklarını savunacak bir medya ile çocuklara yönelik olarak toplumun her kesiminde ve her noktasında çocuk ve çocukluk daha önemli bir yapıya bürünecektir. Böylelikle eksiklik, yapamaz, yetmez, düşünemez gibi yakıştırmalar çocuklardan uzaklaşacaktır. Bu durumda medya kuruluşlarının daha bilinçli hareket etmeleri etik kurallara uygun haberler yazmaları, muhabirlerin bu alanda uzmanlaşması ile ve ortak bir dil ile başarılabilecek bir durum olarak karşımızda durmaktadır. Medya profesyonellerinin çocuk, taciz, tecavüz, şiddet, cinayet, çocuk suçları noktasında dikkatli davranmaları oldukça önemlidir. Sadece Türkiye'de değil dünyanın hemen her yerinde olduğu gibi çocuk haberleri yapılırken insanların vicdanlarına dokunacak bir dil, bir görüntü paylaşılmakta hatta kimi zaman bu dil ve görsellerin daha çok okunmak, tiraj kaygısı ile kullanıldığı da düşünülebilir. Uzun, Türkiye'de çocuklara yönelik olarak yapılan haberlerde etik kurallara pek uyulmadığını bu noktada ihlallerle sıklıkla karşılaşıldığını ifade ederek, özellikle şiddet, çocuk yaşta evlilik, cinsel istismar gibi konularda medyanın üzerine düşen görevi, sorumlu yayıncılık anlayışını pek de yerine getirmediğini vurgulamış ve bu noktadaki ihlallerin genellikle kimlik açıklanması durumlarında gündeme geldiğine de işaret etmiştir (Uzun, 2014, s. 157). Vlad yaptığı çalışmada konunun hassasiyetini belirtirken çocukların medyada

temsil edilmesine ilişkin konuların karmaşık olduğuna değinmiş, ayrıca reşit olmayan kişilerin haklarına saygı gösterilmesi noktasında gereken izleme ve denetlemenin sorumluluğuna sahip kurumlar tarafından yürütülen veya görevlendirilen araştırmaların bu yönde sürekli olarak hedeflendiğini de ifade etmiştir (Vlad, 2017, s. 119).

Türkiye Gazetecileri Hak ve Sorumluluk Bildirgesi'nde çocuk haberciliği konusunda uyulması gereken etik ilkeler şu hususlarla sıralamıştır;

- Suça itilmiş çocuklara ilişkin suçlarda ve cinsel saldırılarda 18 yaşından küçük olan suç faili ya da mağdurların kimliklerini açıklayacak ya da tanınmalarına yol açacak şekilde yayın yapılmamalı, fotoğraf, görüntü ve çizim kullanılmamalıdır.
- Çocuğun kişiliğini ve davranışlarını etkileyebilecek durumlarda, gazeteci, bir aile büyüğünün veya çocuktan sorumlu bir başkasının izni olmaksızın çocukla röportaj yapmamalı veya görüntüsünü almaya çalışmamalıdır.
- Çocuklarla ilgili haberlerde soruna dikkat çekmek, kamuoyunda yaratacağı etki ve yarar dikkate alınmalıdır (Türkiye Gazeteciler Cemiyeti).

Çocuk odaklı habercilik ve kadın odaklı habercilik alanları, üzerinde daha yoğun bir çalışma gerektiren, kelimelerin, görsellerin doğru seçilmesi ve kullanılması gereken haberler arasındadır. Bu noktada sadece haber yapan medya mensupları değil bu mesleğe adım atmayı planlayan herkes için eğitim kurumlarında da derslerde de bu alanlar üzerinde yoğun bir şekilde durulması gerekmektedir. Alanda yapılan çocuklara yönelik haberlerde medya kuruluşlarının çocuk odaklı habercilik anlayışına yönelik haberler yapmalarına yönelik önemi ifade eden çalışmalara karşılık hala varlığını sürdüren sorunlu haber dili ile karşılaşmaktadır. Çocukların medyada temsilinde etik kurallar hem mesleki ahlak anlayışı hem de çocuk bireylerin haklarına saygı itibari ile gereklidir. Çocukların haberlerde yer alması genellikle başarıları ile söz edilmesinden çok suç, mağduriyet, saldırı, şiddet, taciz, tecavüz gibi olaylarla olmaktadır. Bu şekilde haberlerde yer aldıklarında topluma yönelik sorumlu habercilik anlayışından ziyade ticari kaygıların ön plana çıktığı ve bu durumun haberlere yansıdığı düşünülmektedir. Yer aldıkları haberin içerisinde bir de medya tarafından mağdur edilmelerinde, haberlerdeki etik problemlerin, bazen tiraj kaygısı, bazen kaynaktan gelen haberin zaman sıkıntısı nedeniyle kontrol edilmeden servis edilmesi, bazen gözden kaçan ayrıntılar, bazen kaynağın bile isteye yanlış yönlendirmesi gibi nedenlerle olduğu karşılaşılan durumlar arasındadır. Bazen haberin daha çok gündemde kalması amacıyla aynı haberin farklı şekilde servis edildiği de görülmektedir. Çocukların medyada temsilinde bugünleri kadar yarınlarının da düşünülmesi gerekmektedir. Çocuk hakları konusunda medya profesyonellerinin daha hassas ve bilinçli davranmaları çocukların medyada temsilinde yaşanacak sıkıntıların en aza indirilmesinde oldukça önemli bir yerdedir. Bu açıdan medya profesyonellerine yönelik uzmanlık alanları kapsamında, alanda yaşanan ya da yaşanacak gelişimlerin değerlendirilmesi açısından zaman zaman eğitimlerin teknolojik gelişmelerle şekillenen meslek pratikleri çerçevesinde desteklenmesinin önem taşıdığı düşünülmektedir. Mağduriyet ile haberde yer alan bir çocuğun medya eliyle başka bir mağduriyetin içerisine sürüklenmesine yol açacak tarzda haberlerden uzak durulmalıdır. Medyanın toplumun haber ve bilgi edinme ihtiyacını karşılama gibi bir görevi yerine getirirken topluma karşı sorumlu yayıncılık anlayışından uzaklaşmaması gerekmektedir. Haberin içeriği yani haber metni ile habere destek olan görsellerle sorumlu yayıncılık

anlayışı sürdürülmelidir. Medya profesyonellerine yeni medyanın gazetecilik alanında sağladığı olanakların yanında eşik bekçilerinin sayısındaki azalmadan dolayı etik kuralların ihlaline daha fazla açık olma durumu gibi birtakım olumsuzlukları da barındırdığı göz önünde bulundurulmalıdır. Bu noktada yapılan etik ihlallerle oluşacak yeni mağduriyetler noktasında gazetecileri bağlayıcı yönde çalışmalar yapılması gerekliliği, yeni iletişim teknolojilerindeki gelişmeler ışığında etik ihlallerin gelişmeler paralelinde önüne geçebilecek önlemler açısından, medya profesyonellerinin birlikte hareket ederek çalışmaları gereklidir. Alternatif medya, haberlerde olumlu ve olumsuz iki başlıklı etkilere yol açabilmektedir. Hukuksal olarak netleşmemiş konularda yargısal çıkarımlara neden olabileceği düşünülmektedir. Sosyal ağlarda, internet gazetelerinin yayınladığı haberlerdeki yorumlarda bu durum kendisini göstermektedir.

Covid-19 Pandemisi ile birlikte evde daha çok zaman geçiren çocukların kullandıkları televizyon, bilgisayar ve diğer teknolojik aletler vasıtasıyla ulaştıkları haberlerin etkileri yok sayılmamalıdır. Kadın odaklı haberlerde şiddete maruz kalan bir kadının haberi yapıldığında sanki her boşanmış eş arasında bir şiddet yaşanabilirmiş izlenimi bırakmadan haber yapılmalıdır. Bu haberleri çocuklarında izlediği, özellikle gelişen bilgi ve iletişim teknolojileri ile birlikte yaşanan değişim ve dönüşüm içerisinde her şeye bir tıkla ulaşabildikleri unutulmamalıdır. Elbette ki bu noktada her şey basın kuruluşlarının, medyanın sorumluluğu üzerine yıkılamaz. Ailelere de önemli görevler düşmektedir. Eleştirel medya okuryazarlığı açısından toplumun her kesimi daha bilinçli hale gelmelidir. Bunun yanında yapılan haberlerde kullanılan dil, görseller medya kuruluşlarında çalışan medya profesyonellerinde gerekli denetimden geçirilmeli, gerekli uzmanlık eğitimi almış kişiler bu haberleri yapıp konu ile ilgili bilgileri topluma aktarmalıdır ki çocuk haklarını koruma ve çocukların sesini duyurabilmeleri açısından medya kuruluşları da çok daha önemli bir noktada yerini alabilsin. Kadın odaklı paylaşılan pek çok haberde uğradıkları vahşet ya da çocuk odaklı bir haberde özne konumundaki çocuğun mağduriyetinin insanların vicdanları ile oynanmadan, kaygılar üzerine oturtulmadan yapılması toplumların psikolojik yapıları açısından da önem taşımaktadır. Nerede olursa olsun ister bir haberde, ister bir reklamda ister bir filmde çocuklarında bir birey olduğu unutulmamalı, ticari kaygılar çocuk bireylerin haklarının önüne geçmemelidir. Cinsel istismara uğrayan bir çocuğun haberinin yapılmasında bu çocuğun yarını düşünülmesi, unutamayacağı bu durumun medya eliyle gelecek yaşamında yeni bir yıkıma neden olacak bir şekle dönüşmesine neden olunmamalıdır. Aslında sadece medya değil bireyler de her hallerini medya kuruluşlarının Whatsapp, Bip ihbar hatları ya da benzer araçlar vasıtasıyla medya kuruluşlarına ileterek paylaşabilmektedir. Küçük bir çocuğun “şirin” halleri veya çocuklara yönelik sosyal deney adıyla karşımıza çıkan sosyal medya aracılığıyla paylaşılan çekimlerle bireylerin de kendilerince yaptıkları profesyonellikten uzak içeriklerin gerekli denetimler yapılarak haber olarak verilmesi noktasında medya kuruluşlarının da öz denetim açısından kendilerini değerlendirmeleri gerekmektedir. Çocukların medyada temsilleri genel olarak değerlendirildiğinde yetişkin bireylere oranla daha az temsil edildikleri haberlerde yer bulduklarındaysa şiddet veya kazaya maruz kalmış pasif ve sessiz “kurbanlar” veya bizzat şiddet ve potansiyel tehlikenin kaynağı veya öznesi olarak yer almaktadırlar (Unicef, 2007, s. 36). Çocuklara yönelik yasalarda, uluslararası sözleşmelerde belirtilen haklarının haber yazım ve sunum sürecinde göz önünde bulundurulması (Fırat, 2016, s. 824), çocuk haklarını

ön planda tutan ve çocukların yararını gözeten habercilik anlayışı olarak belirtilen çocuk odaklı habercilik anlayışı (Ulusoy, 2019, s. 279), yapılan sorunlu haberler ve yayınlanan görseller dikkate alındığında alanda uzmanlaşmanın ve bu uzmanlarca haberlerin aktarımının ne kadar önemli olduğunu göstermektedir.

Fakültelerde haber üretim süreci ile ilgili olarak öğrencilere yönelik eğitimlerin de özellikle çocuk odaklı, kadın odaklı habercilik konularında da etik ihlaller noktasında yoğun bir eğitimden geçirilmeleri gerekliliği ortadadır. Medya profesyonellerinin de bu noktada birlikte hareket ederek haber dilinde kullanılacak kelimeler anlamında bir ortaklık sağlamaları, haberdeki etik ihlallere yol açacak durumlar noktasında birlikte çalışmalar düzenleyerek çocuklara yönelik hak ihlallerinin önüne geçme açısından çok önemli bir adım olacağı düşünülmektedir. Türkiye’de medya profesyonellerine yönelik dönem dönem gerçekleştirilecek zorunlu eğitimlerin etik ihlallerin önüne geçmek adına önemli bir katkı sağlayacak adım olacağı düşünülmektedir. Bu eğitimlerde bir yıl içerisinde habere konu olan örnek olaylar seçilerek yapılan etik ihlaller değerlendirilebilir. Olayların sonrası araştırılarak varsa eğer habere konu olan olay sonrası, haber nedeniyle oluşan bir hak ihlali bunların değerlendirilmesi yapılarak sorumlu yayıncılık alanında yapılan önemli adımlar devlet tarafından da basın yayın kuruluşları tarafından da örneğin ödüllendirilerek desteklenebilir.

YÖNTEM

Amaç, Evren, Örneklem

Yeni medya ve geleneksel medya arasındaki farklara karşın çocuk odaklı habercilik bağlamında etik sorunların yeni medyada devam ettiği düşüncesinin tartışıldığı bu çalışmada örnek olayla haber dilinde yaşanan etik sorunların ortaya konması amaçlanmıştır. Çalışmanın kapsamını belirli zaman aralığında yayınlanmış olan Leyla Aydemir cinayetine yönelik internette yer alan haberler oluşturmaktadır.

Yeni medya ve geleneksel medyada ortak problemlerden bir tanesi olarak değerlendirilen etik sorunların ortaya konulabilmesi için çocuklara yönelik şiddet, taciz, tecavüz ve cinayet haberlerinde kullanılan haber dilinde yaşanan etik sorunların yeni medyada durumunu ortaya koyabilmek adına Leyla Aydemir cinayeti örnek olay olarak seçilmiştir. Çocuklara yönelik şiddet, taciz, tecavüz, cinayet haberlerine yönelik haber dilinin etik boyutta anlaşılmasına yönelik değerlendirmenin yapılmasında kavramsal çerçevenin anlaşılması için çalışmada yöntem olarak doküman analizi kullanılmıştır. Leyla Aydemir cinayetine ilişkin internet haberleri doküman analizi yöntemiyle irdelenmiş, haber dilinde yaşanan etik sorunlar bu yöntemle ortaya konulmaya çalışılmıştır. Karataş, nitel araştırma yöntemini; “disiplinler arası bütüncül bir bakış açısını esas alarak, araştırma problemini yorumlayıcı bir yaklaşımla incelemeyi benimseyen bir yöntem” olarak tanımlamaktadır (Karataş, 2015, s. 63). Nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi yöntemi; basılı ve elektronik materyaller ile tüm belgeleri incelemek, değerlendirmek maksadıyla kullanılan sistemli bir yöntemdir (Kıral, 2020, s. 173). Bu yöntem, genellikle çoğunlukla diğer araştırma yöntemlerini tamamlayıcı özelliktedir ve bunun yanında tek başına da bir yöntem olarak da değerlendirilebilmektedir (Koyuncu, Şata, & Karakaya, 2018, s. 217). Çalışmanın evrenini Türkiye’deki internet haber sitelerinde yer alan Leyla Aydemir cinayetine yönelik haberler oluşturmaktadır. Çalışmada evren içerisinden seçilen ve örneklem olan ise; habertürk.com, yeniçağ.com, hürriyet.com, milliyet.com, sözcü.com internet gazetelerinde Leyla Aldemir

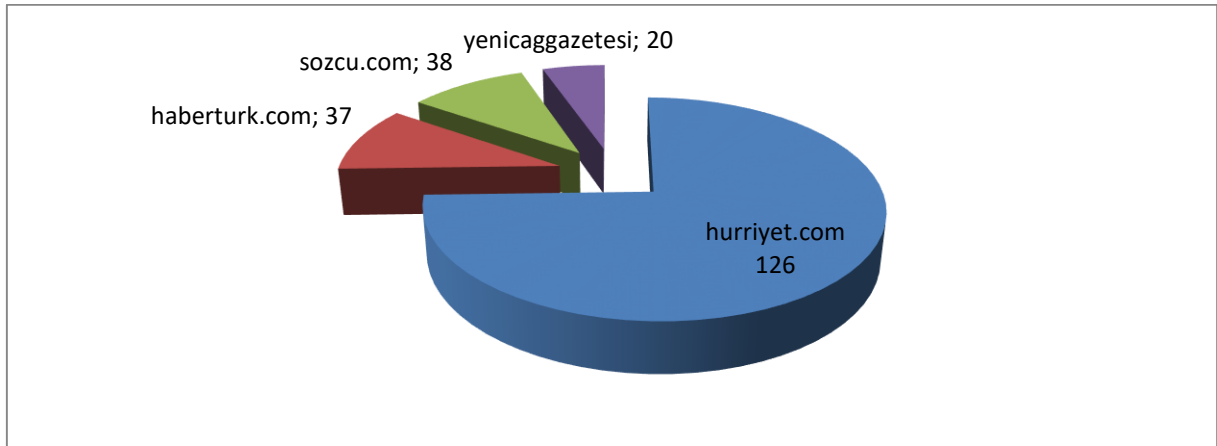
olayı ile ilgili yayınlanan haberlerdir. Çalışmada dört internet gazetesinde konu ile ilgili haberler incelenmiştir. Bu haber sitelerinin seçiminde alternatif görüş ve çok okunma, tıklanma, takipçi sayısı da dikkate alınmış, haberlerin boyutunu etki açısından iyi analiz edebilmek adına bu haber siteleri tercih edilmiştir. 16 Haziran 2018 ile 10 Şubat 2021 tarihleri arasında Habertürk, Hürriyet, Sözcü, Yeniçağ internet gazetelerinin resmi internet sitelerinden Leyla Aydemir ile ilgili toplam 221 haber doküman analizi yöntemi ile değerlendirilmiştir. Bu incelemede, internet gazetelerinin arşivine anahtar kelimeler yazılarak tarama yapılmıştır. Haber taraması sırasında video haberlere de ulaşılmıştır.

BULGULAR

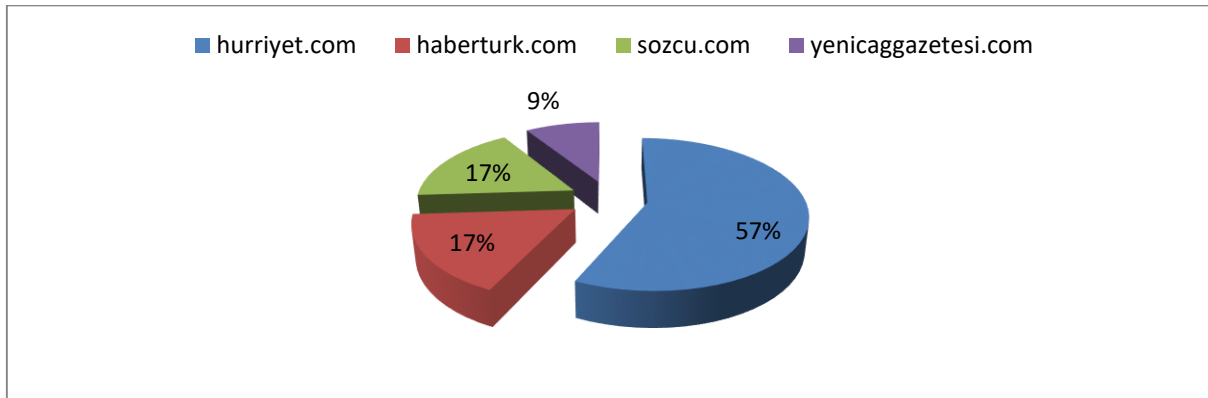
Leyla Aydemir Olayı İle İlgili İnternet Gazetelerinde Yayınlanan Haber Sayıları:

haberturk.com'da 37, hurriyet.com'da 126, yenicaggazetesi.com'da 20, sozcu.com'da 38 olmak üzere toplamda 221 haber incelenmiştir. Bu haberlerden toplam 36 tanesi video haber olarak yer almaktadır. Video haberler haberturk.com'da 18, hürriyet.com'da 18 haber olarak yer almaktadır.

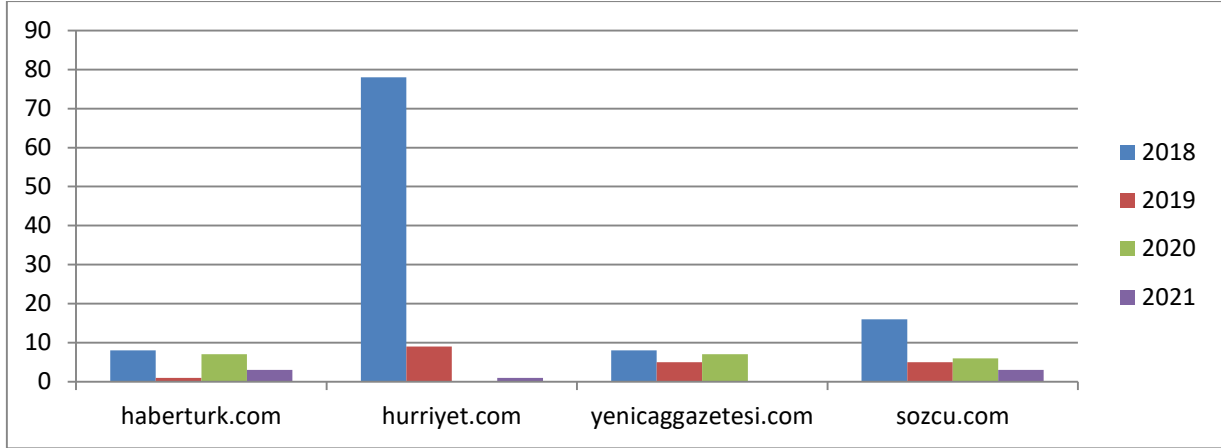
Tablo 3. Leyla Aydemir Olayı İle İlgili İnternet Gazetelerinde Yayınlanan Haber Sayıları

Tablo 4. Leyla Aydemir Olayı İle İlgili İnternet Gazetelerinde Çıkan Haber Sayılarının Yüzdeleri Dağılımları

Tablo 5. İnternet Gazetelerinde Haberlerin Yıllara Göre Dağılımı

Leyla Aydemir Olayı İle İlgili İnternet Gazetelerinde Yer Alan Haberlerin Niteliğini Ortaya Koyan Tematik Çerçeveler:

Haberlerin niteliğini ortaya koyan tematik çerçeveler; adli süreç, olayın toplumsal yansıması, duygusal- sansasyonel haber, ailenin adalet arayışı şeklinde oluşturulmuştur.

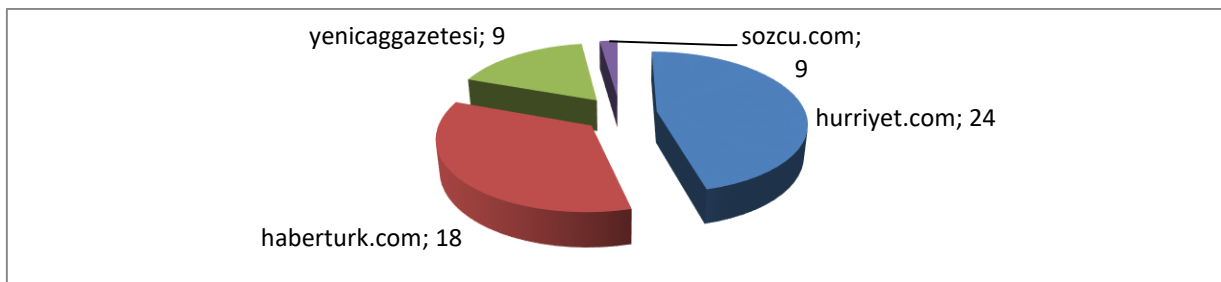
Adli Süreç: haberturk.com; 18, sozcu.com;9, yenicaggazetesi.com;9, hurriyet.com;24 haber kullanmıştır.

Toplumsal Yansıma: haberturk.com;2, sozcu.com;2, yenicag.com;1, hurriyet.com;22 haber kullanmıştır.

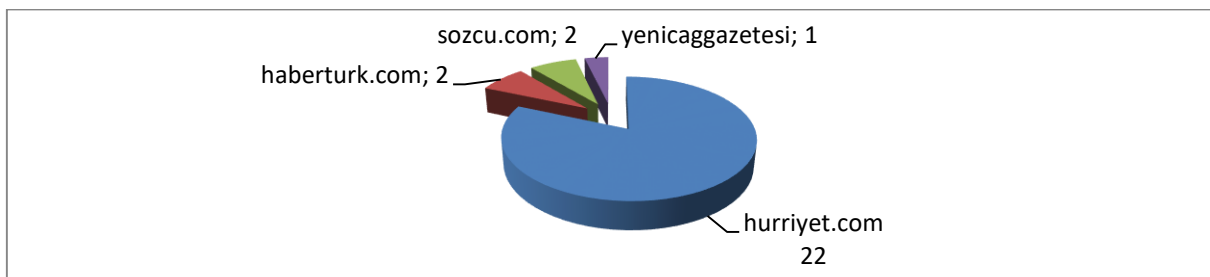
Duygusal-Sansasyonel: haberturk.com;13, sozcu.com;24, yenicag.com;7, hurriyet.com;75 haber kullanmıştır.

Ailenin Adalet Arayışı: haberturk.com;4, sozcu.com;3, yenicag.com;3, hurriyet.com;5 haber kullanmıştır.

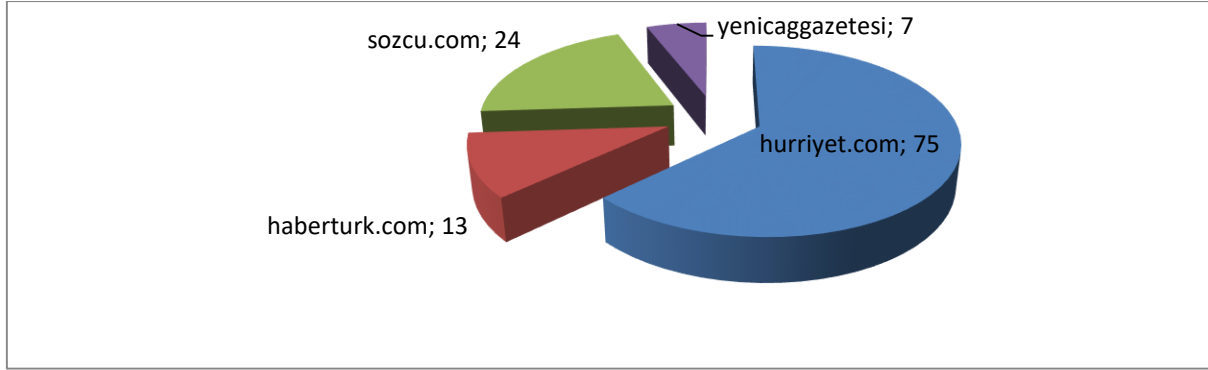
Tablo 6. Adli Süreç

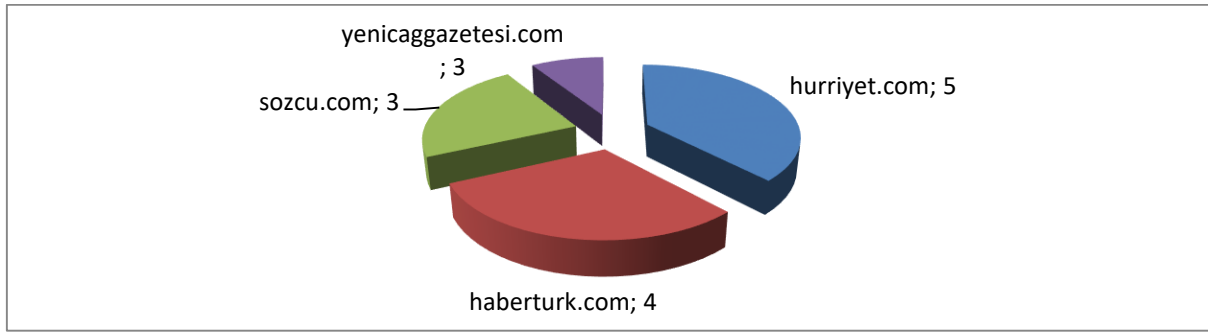
Tablo 7. Toplumsal Yansıma

Tablo 8. *Duygusal-Sansasyonel*

Tablo 9. *Adalet Arayışı*

Haberlerin başlıklarının çerçevesine yönelik olarak belirtilen veriler yanında haberlerin alt başlıklarında da duygusal sansasyon ve ailenin adalet arayışına yönelik başlıklar bulunmaktadır. Haberlerin çerçevesinde değerlendirme kapsamında incelenen internet gazetelerinde Hürriyet gazetesinin resmi haber sitesinde yer alan haberlerin ciddi anlamda bir farkla hem haber sayılarında farklılık görünmekte bunun yanında haberin çerçevesine noktasında da diğer internet sitelerine göre duygusal-sansasyonel tematik çerçevede haber sunumunun ağırlıklı olarak kullanıldığı görülmektedir. Çocukların yeni medyada temsilinde

Haber sitelerinde kullanılan haber başlıklarında sorulu haber başlığı kullanımına bakıldığında sayısal veriler şu şekildedir: haberturk.com:4, sozcu.com:2, hürriyet.com:4. Sorulu haber başlıkları okurun ilgisini çekecek, okuru olayın içerisine çekecek özellik göstermesi açısından dikkat çekicidir. İncelenen tüm haberler içerisinde yenicag.com internet sitesinin bu tür haber başlığı kullanmadığı gözlenmiştir. “Kayıp Leyla bulundu mu? (haberturk.com/02-07-2018)”, Neredesin Leyla? (hurriyet.com/17-06-2018) gibi. Haber başlıklarında kullanılan sorulu başlıklarla hem okuru olayın içine çekmek hem de okurun ilgisini çekmek amaçlanmaktadır.

Haberlerde Kullanılan Bazı Kelimelerin Kullanım Sıklığı Şu Şekildedir:

	habertürk.com	sozcu.com	yenicaggazetesi.com	hürriyet.com
Cinayet	11	2	7	19
acı haber	7	5	2	2
küçük kız	8	7	7	16
küçük Leyla	7	12	5	19
minik Leyla	23	25	6	43
cansız beden	38	31	14	44
istismar	3	2	1	5
cinsel istismar	10	4		8

Cinayet: habertürk.com:11, sozcu.com:2, yenicaggazetesi.com:7, hürriyet.com:19; acı haber; habertürk.com :7, sozcu.com:5, yenicaggazetesi.com:2, hürriyet.com:2; küçük kız: habertürk.com:8, sozcu.com:7, yenicaggazetesi.com:7, hürriyet.com:16; küçük Leyla: habertürk.com:7, sozcu.com:12, yenicaggazetesi.com:5, hürriyet.com:19; minik Leyla: habertürk.com:23, sozcu.com:25, yenicaggazetesi.com:6, hürriyet.com:43; cansız beden; habertürk.com:38, sozcu.com:31, yenicaggazetesi.com:14, hürriyet.com:44, istismar; habertürk.com:3, sozcu.com:2, yenicaggazetesi.com:1, hürriyet.com:5, cinsel istismar: habertürk.com:10, sozcu.com:4, hürriyet.com:8 defa kullanılmıştır.

Haberlerde kullanılan yukarıda tabloda verilen kelimeler yanında genel kullanım olarak; Mavi boncuklu Leyla, Leyla, Leyla cinayeti, Leyla Aydemir cinayeti ifadeleri de haber başlıklarında ve haber içeriğinde kullanılmıştır. Haber başlıklarında ve haber içeriklerinde kullanılan bu ifadeler, olayı daha dramatik çerçevede, sansasyonel bir nitelik kazandırarak sunma yolunun tercih edildiğini düşündürür niteliktedir.

Şekil 1. *Leyla Aydemir Görsel* (sozcu.com, 2018)

Şekil 2. Leyla Aydemir Görsel (yenicaggazetesi.com, 2018)

Şekil 3. Leyla Aydemir Görsel (hurriyet.com, 2018)

Şekil 4. Leyla Aydemir Görsel (haberturk.com, 2018)

Dört internet gazetesi de haber içeriklerinde görseller kullanmıştır. Burada kullanılan görsellerden bazıları yukarıda verilmiştir. Bu görseller de çocuğun bazen öfkeli bakışı, bazen gülümseyerek bakışı haberin içeriğine göre destekleyici ve görsel mesaj içeren yöndedir. Abisi ile çocuğun fotoğrafının birlikte verilmesi sırasında abinin çektiği acının aktarımında Leyla Aydemir'in kaşlarını çatarak bakmasının yaşananlara yönelik bir mesaj olarak

sunulduğu düşünülmektedir. Dört internet sitesinde genellikle benzer görseller kullanılmıştır.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Çalışmada, yeni medyada etik ihlallerin varlığının geleneksel medyaya göre durumunun ortaya konması amaçlanmıştır. Çocukların medyada temsili, haberlerde ne kadar yer aldığı, bu yer alışların ne kadarının çocukların haklarını korumaya, savunmaya yönelik olduğu konusunda alanda çok sayıda çalışma bulunmaktadır. Bu bağlamda yapılan literatür taraması doğrultusunda, çalışmada elde edilen bulgular, daha önceki bölümlerde verilen alanda yapılmış örnek çalışmalarla paralellik göstermektedir. Yapılan çalışmada dört internet gazetesine yönelik Leyla Aldemir olayı ile ilgili nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi yöntemi ile çocukların haberlerde yer alışında çocuk odaklı habercilik anlayışı çerçevesi açısından değerlendirilme yapılmıştır. Bu kapsamda incelenen internet gazetelerinde toplam 221 haber araştırma kapsamında değerlendirilmiştir. Yapılan değerlendirmeler sonucu incelenen dört internet gazetesinde de etik ihlaller bulunan içeriklerin mevcut olduğu saptanmıştır. Bu ihlaller özellikle başlıklarda sansasyonel başlıklar atmak şeklinde kendini göstermektedir. Yapılan çalışmada sadece haber başlıkları değil haberlerde kullanılan kelimeler, haberin dili noktasında problemler tespit edilmiştir. Ayrıca haber içeriklerinde bazı ayrıntıların verilmesinin, örneğin mahkeme kararının ayrıntılarına yer verilmesinin bilgilendirici unsurları barındırması dışında toplumda bir çocuğun ölüm şeklinin bu kadar detaylı bir şekilde bilinmesinin kime ne yararı olacaktır diye üzerinde hassasiyetle durulması gerektiği düşünülmektedir. Özellikle alanda uzmanlaşılmasının önemi bu tarz haberlerde kendini daha fazla hissettirmektedir.

Haberlerin internet gazetelerindeki dağılımı, olayın gerçekleştiği yıl konunun üzerine gidilmesine karşın gelişmelerden haberdar edilmesi noktasında sonraki yıllarda haberlere yönelik takibin her kuruluşta aynı oranda gerçekleşmediğini de göstermektedir. Bunun yanında duygusal sansasyonel haber çerçevesinin olayın gerçekleştiği zaman konunun güncel olması nedeniyle insanların ilgisini çekmesi bakımından haberin ticari kaygıyla sunumuna bir gösterge olarak kabul edilebileceği de düşünülmektedir. haberturk.com ve yenicaggazetesi.com olayın adli süreç kısmını ağırlıklı olarak haberleştirirken diğer iki internet gazetesi ise duygusal-sansasyonel boyutu ağırlıklı olarak sunmuştur.

Leyla Aydemir cinayetinin yeni medyada yer almasına ilişkin yapılan değerlendirmede, temsilde dikkat çeken noktalardan bir tanesi olarak oluşturulan tematik çerçeveler kapsamında haberlerin dağılımıdır. Eldeki veriler ışığında; hürriyet.com'un ele alınan tematik çerçeveler doğrultusunda olayın hemen tüm boyutlarına değindiği gözlenmiştir. Ancak duygusal sansasyonel bakış açısına daha fazla ağırlık verdiği de belirtilmelidir. haberturk.com.; öncelikle olayın adli sürecine odaklanırken ardından olayın duygusal ve sansasyonel boyutuna eğilmiştir. sozcu.com; öncelikle olayın duygusal ve sansasyonel boyutuna ardından adli sürece değinmiştir. yenicaggazetesi.com ise; adli sürecin ardından duygusal sansasyonel boyutuna değinmiştir. İnternet gazetelerinden üç tanesi olayın toplumsal yansımaları ve ailenin adalet arayışına yönelik pek haber sunmamışlardır. Hürriyet gazetesinin resmi internet sitesinin ise genel olarak diğer üç internet gazetesine göre tüm çerçevelere sınıflandırmalarında diğer internet gazetelerine göre daha fazla haber sunduğu görülmektedir. Bu dört internet gazetesinde de kullanılan görsel ve haber içeriği anlamında

etik problemlerin varlığı mevcuttur. Bu durum üzerinde okunma ya da daha çok tıklanma gibi kaygıların, kaynaklardan gelen haberlerin editoryal açıdan denetimden geçirilmeden sunumunun, yeni medyanın sunduğu olanaklar doğrultusunda haberin sunumunda hızın, alanda uzmanlık gibi faktörlerin etken olabileceği düşünülmektedir. Özellikle çocuğun yaşının farklı zamanlarda farklı şekilde verilmesi yani kimi zaman üç buçuk kimi zaman dört diye verilmesi haberlerin tam olarak bir denetimden geçirilmeden sunulduğunu düşündürmektedir ki bu da etik problemlerin görülmesine neden olmaktadır. Bu durumda alınan bilgilerin kimi zaman kaynaktan geldiği haliyle bir kontrole tabi tutulmadan aktarıldığı sonucuna varılabilir. Haberde genel olarak olayın nasıl geliştiği, nerede geliştiği ile ilgili tekrarlar yapılmış, olaya dair ayrıntılara da yer verilmiştir.

Sayısal olarak haberlerin veriliş oranları yukarıda tabloda belirtilmiştir. Burada gözlenen haber sitelerinin olaya yer veriş sıklıklarındaki farklılıktır. Dört internet haber sitesi arasında olaya en geniş yer veren hürriyet.com haber sitesi olurken az yer veren ise yenicaggazetesi.com olmuştur. Diğer haber sitelerine göre kaynaklara kolay ulaşması hürriyet.com'un haberi çokça verme sebebi olarak gösterilebilir. Toplumda oldukça yankı uyandıran bir olayın bu kadar farklı sayısal ağırlıkta sunumu, yer bulması haber kaynakları, kuruluşların yayın politikaları gibi faktörlerce şekillenebildiği fikrini desteklemektedir. Adli süreç kapsamında sozcu.com ile yenicaggazetesi.com haber siteleri eşit düzeyde haber yapmış, en çok haberi hürriyet.com ardından haberturk.com internet haber sitesi haber yapmıştır. Ailenin adalet arayışı ve süreçte izledikleri tutumla ilgili en çok haberi hürriyet.com ardından haberturk.com yapmış, sozcu.com ve yenicaggazetesi eşit oranda habere yer vermiştir. Olayın gerçekleşmesinin ardından toplumsal alanda olayın etkisine yönelik yapılan haber sayıları da önemli bir başlıktır. Çünkü bu olayların toplumsal alandaki yansımalarına yer verilmesi halkın sesini yansıtmak aynı zamanda aileye yalnız olmadıklarını duyurmak, başına benzeri olaylar gelmiş ama seslerini çıkaramayanlar için de bir umut olması adına önemlidir. Bu noktada hürriyet.com 22 haber ile en çok haberi yapan haber sitesi olarak ilk sırada yer almaktadır.

Haberin içeriklerinde Leyla Aydemir'in ölümüne ilişkin ayrıntıların verildiği görülmektedir. Mahkeme tutanaklarının bu kadar ayrıntıları ile verilmesinin halkın bilgi alma hakkına nasıl bir fayda sağlayacağı düşündürücüdür. İnsanlar üzerinde travma yaratacak ölçüde, toplumda psikolojik açıdan sıkıntılı durumda olan insanlara yönelik olarak yaşanabilecek benzer başka olaylarda mahkeme tutanaklarının yol gösterici olarak değerlendirilebileceği de medya organlarıncaya unutulmamalıdır. Bunun yanında haber başlıklarında son dakika, flaş gelişme, şoke eden detaylar, şok talep, tüyler ürperten detay, acı haber, korkunç detaylar, şaşırtan detaylar, aklıktan öldü, kan donduran telefon, o artık bir melek, şok gelişme, şaşırtan gelişme, isyan ettiren talep, korkutan telefon, gizli tanıktan iddialar, dehşete düşüren açıklama gibi ifadeler kullanılmıştır. Okurun ilgisini çekerek haberi okumaya davet eden, haberin devamını okumaya teşvik eden yerler olarak haber başlıklarında kullanılan bu ifadeler haberin okunmasını sağlayarak dikkat çekmeye yönelik oluşturulmuş haber başlıklarında yer alan ifadeler şeklinde değerlendirilebilir. Olayın dramatikleştirilerek sunumuna hizmet eden bu kelimelerle bu tarz olaylara getirilebilecek çözüm arayışının bir bağlantısının bulunmadığı düşünülmektedir. Leyla Aydemir'in avukatı Erdoğan Tunç'un yaptığı açıklamada (yenicaggazetesi.com, 2020) yer alanların ayrıntılı aktarılmasının topluma ne gibi faydalar sağlayacağı düşündürücüdür. Leyla Aydemir'in

cansız bedeninde böceklerin ilgisinin az olmasının nedeninin belirtildiği açıklamanın basın kuruluşları tarafından detaylı bir şekilde paylaşılmasının toplumda oluşturacağı travma düşünülerek haber yapılması sorumlu gazetecilik anlayışı kapsamında değerlendirilmelidir.

Haberlerde olay yeri tutanakları, görgü tanıkları ifadeleri, sanığa destek verenlerin ifadeleri, karakol ve mahkeme tutanakları haberleştirilirken toplumsal normlar ve hedef kitle gözetilerek unsurlar haberleştirilmeli ve detaya girilmeden bunlara yer verilmelidir. Bu tip detaylar haberin asıl unsurlarının üzerini örtmektedir. Çalışmada yer alan haber başlıklarında, metinlerde, kullanılan görsellerde, haberlerin içeriklerinde bir takım etik problemlerin varlığı kendini göstermektedir. Leyla Aydemir'in mahkeme kararındaki detayların haberin asıl unsurlarının önüne geçtiği görülmektedir. Yani cesedin üzerinde dolaşan böcekleri halkın bilmesi toplumda bir travma oluşturabilir. Her dört internet sitesinde haber içeriklerinde istismar vakası ile karşılaşıldığında müracaat edilebilecek kuruluşlar, başvurulabilecek sosyal ve psikolojik destek noktaları, yapılabilecekler noktasında başvurulabilecek kurum ve kuruluşlar ve alınabilecek desteklerle ilgili bilgilendirici haberlere pek rastlanmamıştır. Bu konuda uzman görüşlerine yer verilmesi, örnek olay kapsamında çevresinde gözlemediği ihmal, istismar, cinsel istismar eylemlerine karşı dikkatli olunması, bu konuda toplumsal anlamda dikkat çekici, farkındalık yaratabilecek çalışmalar konusunda topluma bilgi vermeye yönelik haberlere yeteri kadar rastlanmamıştır. Her dört internet sitesinde de haberin içeriği detaylı bir şekilde sunulmuş ancak benzeri olayları yaşamış ama sesini duyuramamış bireylere yönelik izleyecekleri bir yol hakkında bilgiye rastlanmamıştır. Benzer olayı yaşamış Eylül Yağlıkara'nın ailesinin Leyla'nın ailesi ile görüşmesine yer verilmiştir. Ancak bu durum çocuklara yönelik gerçekleşen eylemler karşısında ailelerin izleyebilecekleri yolu göstermekten ziyade dramatik boyutu ile aktarılmıştır.

Çalışmada elde edilen bulgular doğrultusunda gerçekleşen olaya dair ayrıntıların aktarıldığı görülmüştür. Çocuklara dair yapılan haberlerde işlenen suça yönelik eylemi uygulayanların yaptıkları açıklamalardaki ayrıntıların paylaşılması özendirici olmaması adına kısa ve eleştirel bir bakış açısıyla aktarılmalıdır (Bek, 2011, s. 45). Bu noktadan hareketle gerçekleşen olayın, toplumda ruh halinde sıkıntılar mevcut kişilere yönelik özendirici olabilme, toplumsal alanda oluşturulacak başka travmalara yol açma ihtimalinin göz ardı edildiği düşünülmektedir. Burada sadece kelimelerle, cümlelerle değil kullanılan görsellerle de olaya dair ayrıntıların desteklenmesinde yaşanacak etik sıkıntılara dikkat edilmelidir.

Yeni medyanın sunduğu olanaklar arasında video haberler, internet gazetelerinin yayınladıkları haberleri görsel olarak desteklemeleri açısından önemlidir. Yeni medyanın sunduğu olanaklar gazetecilik alanında birtakım değişimleri ve dönüşümleri beraberinde getirmektedir. Ancak bu değişim ve dönüşümler aynı zamanda birtakım sorunları da beraberinde getirmektedir. Etik ihlaller eşik bekliliği kavramının geleneksel medyada yer aldığı gibi bulunmayışından, hızlı haber verme kaygısı ile kontrol edilme noktasında yaşanan eksiklikten, tiraj kaygısından kaynaklanabilir. Ancak bazı durumlarda örneğin Leyla Aydemir'in defninin gösterilmesi halkın bilgilendirilmesi noktasında ne kadar gereklidir sorusu tartışılmalıdır diye düşünülmektedir. Çünkü yeni medyanın sunduğu olanaklar yanında toplum üzerinde haberlerde verdiği bu ayrıntılarla oluşturduğu psikolojik etki toplumda yer alan tüm bireyler açısından değerlendirilmelidir.

Yapılan çalışmada sorumlu yayıncılık anlayışı çerçevesinde çocuklara yönelik taciz, tecavüz, cinayet, şiddet olaylarının önüne geçmek adına önleyici tedbirlerden yeteri kadar bahsedilmediği görülmüştür. Özellikle günümüzde gelişen teknolojinin sunduğu olanaklar çerçevesinde düşünüldüğünde yeni medya, bu anlamda toplumda farkındalık oluşturmak ve önleyici tedbirler yanında böyle olaylarla karşılaşmış ailelerin yapmaları gerekenler adına bilgilendirici noktalar üzerinde durulabilecek çok önemli bir mecradır. Başvuracakları mercilerin belirtilmesi, uzman görüşlerinin alınması ve bunların paylaşılması oluşan ya da oluşabilme ihtimali olan travmalar karşısında aileler için yol gösterici olacaktır. Özellikle toplumun bu durumlar karşısında farkındalığını artırmak adına medya çok önemli bir araç olarak yer almaktadır.

İnternet haberlerinde; video haberler, farklı linklerle benzer haberlere erişebilme ya da haberin geçmişine, ayrıntılarına erişme gibi olanaklar yanında geleneksel medya araçlarından daha hızlı, dünyanın neresinde olursa olsun habere ulaşmak isteyen bireyin bilgiye erişiminin sağladığı kolaylıklar önemli farklılıklar olarak yansımaktadır. Bu farklar kimi zaman olumsuz bir takım sonuçları da doğurabilmektedir. Her yaş grubunun haber içeriklerine ulaşma ve buradaki tüm detayları görebilme imkanı, haberlerde verilen ayrıntıların toplumun algısını başka bir noktaya yöneltmesine neden olabilme, yine bu ayrıntılarla toplumda veya habere konu bireyde başka bir travmaya kaynaklık etme gibi unsurlar örnek olarak verilebilecek durumlardır. Haberlerde, medyada çocukların temsilinde yaşanan birtakım etik problemler, toplumsal yapının içerisinde çözüm bekleyen olayların yine aynı toplum içerisinde üstü kapatılarak normalleştirilmesine neden olabilir. Çocukların uğradıkları şiddetin farklı bir kanal aracılığıyla devamının oluşmaması adına etik problemlerin çözümünün yine medyanın kendi içerisinde, medya profesyonellerince değerlendirilmesi gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Akarca, M. (tarih yok). *Çocukların ceza hukukundaki yeri ve çocukların korunması*. 14 Ağustos 2020 tarihinde <https://www.anayasa.gov.tr/media/3626/akarca.pdf> adresinden erişildi.
- Akbaş, E. (2020). *Türkiye’de çocuğa karşı şiddet 2020 durum raporu*. Ankara: Uluslararası Çocuk Merkezi.
- Akdağ, Ç. T. (2016). Yeni medyada çocuk haberciliği: “Milliyet Çocuk”, “Hürriyet Çocuk” ve “Cicicee Çocuk Deyince” sayfalarının incelenmesi. *Galatasaray Üniversitesi İletişim Dergisi*(25) , 155-180.
- Alankuş, S. (2012). *“Neden çocuk odaklı habercilik kitabı?”*, *Çocuk odaklı habercilik, önsöz*. İstanbul: IPS İletişim Vakfı yayınları.
- Anadolu Ajansı. (2020, Temmuz 10). *Dünya nüfusu yüzyılın sonunda 11 milyarı geçebilir*. 14 Ağustos 2020 tarihinde <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/dunya-nufusu-yuzyilin-sonunda-11-milyari-gecebilir/1905712> adresinden erişildi.
- Arslan, A., & Duğan, Ö. (2016). Suça yönelmiş çocukların medyada temsili: Bir alan araştırması. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 4(1), 303-325.

- Bek, M. G. (2011). Medyada çocuk hakları ve etik ilkeler. (Ed.) M. R. Şirin. *Çocuk hakları ve medya el kitabı anne baba, öğretmen ve medya çalışanları için* içinde. s. 23-49. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- bianet.org. (2010, Temmuz 14). *Çocuk odaklı habercilik için gazetecilere rehber*. 16 Ağustos 2020 tarihinde <http://bianet.org/kadin/ifade-ozgurlugu/123406-cocuk-odakli-habercilik-icin-gazetecilere-rehber> adresinden erişildi.
- bianet.org. (tarih yok). *Çocuk odaklı hak haberciliği nedir*. 18 Ağustos 2020 tarihinde <http://haberdecocuk.org/> adresinden erişildi.
- cocukhaklariizleme.org. (tarih yok). *Çocuğa karşı şiddeti izleme haritası*. 20 Şubat 2021 tarihinde <http://www.cocukhaklariizleme.org/> adresinden erişildi.
- Değirmencioğlu, S. M. (2012). Çocuk hakları penceresinden basın: Eleştireli katılımcı ve yapıcı bir bakış. (Ed.) S. Alankuş. *Çocuk odaklı habercilik* içinde. s. 135-173. İstanbul: IPS İletişim Vakfı Yayınları.
- Doğrucan, A., & Yıldırım, Z. (2011). Yazılı basında çocuk istismarı haberlerinin incelenmesi: (Cumhuriyet, Hürriyet, Posta, Sabah, Yeni Şafak ve Zaman gazeteleri örneğinde). *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(2), 176-194.
- Erbay, E. (2013). Çocukların katılım hakkı üzerine bir türkiye değerlendirmesi. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 38-54.
- Fırat, F. (2016). Çocuk odak'sız' habercilik: İnternet gazetelerinde çocuk içerikli haberlerin sunumu ve etik ihlaller. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 4(2), 817-833.
- Franklin, B., & Türker, Ç. (1993). *Çocuk hakları*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Goddard, C., & Saunders, B. (2000). The role of the media. *Child sexual abuse in queensland: Selected research papers* içinde. s. 73-127. Brisbane: Queensland Crime Commission.
- Güldeste, A. (2018). Çocuk cinsel istismarının medyada değerlendirilme biçimi (Habertürk gazetesi üzerinden medyaya sosyolojik bir bakış). *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(55), 490-497.
- haberturk.com. (2018, Temmuz 3). *Leyla Aydemir'den geriye kalan fotoğraflar! Minik Leyla'yı kurtaramadık...* 11 Nisan 2021 tarihinde <https://www.haberturk.com/leyla-aydemir-den-geriye-kalan-fotograflar-minik-leyla-yi-kurtaramadik-2042194> adresinden erişildi.
- Haque, M. A., Janson, S., Moniruzzaman, S., Rahman, A. K., Islam, S. S., Mashreky, S. R., et al. (2020). Child maltreatment portrayed in bangladeshi newspapers. *Child Abuse Review*, 448-462.
- hurriyet.com. (2018, Temmuz 3). *Leyla Aydemir'in ölümüyle ilgili Ağrı Valisi'nden son dakika açıklaması*. 11 Nisan 2021 tarihinde <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/leyla-aydemirin-olumuyla-ilgili-agri-valisinden-son-dakika-aciklamasi-40884653> adresinden erişildi.

- Karataş, Z. (2015). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. *Manevi Temelli Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 62-80.
- Koç, F., & Pashı, F. (2021). Çocuğa yönelik istismar ve ihmal olaylarının haberdeki temsilinin çocuk hakları bağlamında incelenmesi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 32(1), 97-121.
- Koman, E. (2011). Çocuklarla birlikte başka bir medya. (Ed.) M. R. Şirin. *Çocuk hakları ve medya kitabı* içinde. s. 303-314. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- Mulugeta, T. (2014). Media coverage of child abuse and child protection in ethiopia. *Online Journal of Communication and Media Technologies*, 4(4), 86-99.
- Mutlu, E. (1995). *İletişim sözlüğü*. Ankara: Ark Yayınevi.
- Nair, P. (2019). Child sexual abuse and media: Coverage,representation and advocacy. *IndianJournals.com* , 38-45.
- Onat, Y., & Akço, S. (2012). Çocuk ve habercilik. (Ed.) S. Alankuş. *Çocuk odaklı habercilik* içinde. s. 75-134. istanbul: IPS İletişim Vakfı Yayınları.
- Ördem, Ö. A. (2019). Çocuğa yönelik cinsel istismar: Türkiye'de medyada temsili. *Sosyoloji Notları* , 3(2) , 35-46.
- Özmen, Ş. Y. (2012). Çocuğun adı yok: Televizyon haberlerinde çocuğun sunumu ve çocuk hakları. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, 34, 66-82.
- Polat, H. (2018). Geleneksel medyada temsil sorunu:alternatif bir mecra olarak yeni medya. *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi*, 38(38), 45-60.
- Sağlam, M., & Aral, N. (2016). Tarihsel süreç içerisinde çocuk ve çocukluk kavramları. *Çocuk ve Medeniyet*, 1(2), 43-56.
- Salman, U. A. (2019). *Haber de çocuk çocuk odaklı habercilik el kitabı*. İstanbul: IPS İletişim Vakfı Yayınları.
- Sayılan, G., & Çevirgen, N. (2014). Yazılı basında çocuk temsilleri - Bir bekleme odası olarak çocukluk. 18. *Ulusal Psikoloji Kongresi*, Bursa.
- sozcu.com. (2018, Temmuz 3). *Leyla Aydemir'den geriye kalan fotoğraflar! Minik Leyla'yı kurtaramadık*. 3 Şubat 2021 tarihinde <https://www.haberturk.com/leyla-aydemir-den-geriye-kalan-fotograflar-minik-leyla-yi-kurtaramadik-2042194/3> adresinden erişildi.
- Şirin, M. R., Oktay, N., & Altun, A. (2013). *I.Türkiye Çocuk ve Medya Kongresi, I. Türkiye çocuk ve medya stratejisi ve uygulama planı 2014-2018*. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- T.C Resmi Gazete. (2001, Aralık 8). *Türk Medeni Kanunu*. 14 Ağustos 2020 tarihinde <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2001/12/20011208.htm> adresinden erişildi.
- Tok, A. İ., Güneş, N., Güngör, İ., & AYTEKİN, Ç. (2019). Yazılı basında çocuk haberlerinin sunumu. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, (5) , 542-554.
- Tosun, G. E. (2012). Çocuklar ve çocuk haklarının medyada temsili. (Ed.) S. Alankuş. *Çocuk odaklı habercilik* içinde. s. 174-197. İstanbul: IPS İletişim Vakfı Yayınları.

- Tunç, A. (2018, Nisan). 16, 20 ve 24 Nisan 2018 tarihli ulusal gazetelerdeki çocuk haberlerinin taraması. 1 Şubat 2021 tarihinde <http://haberdecocuk.org/arastirma-ve-analizler/arastirma-ve-raporlar/16-20-ve-24-nisan-2018-tarihli-ulusal-gazetelerdeki-cocuk-haberlerinin-taramasi/> adresinden erişildi.
- Tutar, C. (2014). Yazılı basında çocuk haklarının temsili: Hürriyet, Cumhuriyet, Sabah ve Zaman gazeteleri üzerinde yapılan bir araştırma. *Journal of Yaşar University*, 9(34), 5760-5786.
- TÜİK (2020, Nisan 17). *İstatistiklerle çocuk 2019*. 14 Ağustos 2020 tarihinde <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=33733> adresinden erişildi.
- Türk Dil Kurumu. (tarih yok). *Temsil*. 14 Ağustos 2020 tarihinde <https://sozluk.gov.tr/?kelime=> adresinden erişildi.
- Türkiye Gazeteciler Cemiyeti. (tarih yok). *Medya ve çeşitlilik kılavuzu*. 14 Ağustos 2020 tarihinde <https://www.tgc.org.tr/bildirgeler/medya-ve-cesitlilik-kilavuzu.html> adresinden erişildi.
- Türkiye Gazeteciler Cemiyeti. (tarih yok). *Medya ve çeşitlilik kılavuzu*. 1 Ocak 2021 tarihinde <https://www.tgc.org.tr/bildirgeler/medya-ve-cesitlilik-kilavuzu.html> adresinden erişildi.
- Türkiye Gazeteciler Cemiyeti. (tarih yok). *Türkiye gazetecileri hak ve sorumluluk bildirgesi*. 18 Ağustos 2020 tarihinde <https://www.tgc.org.tr/bildirgeler/t%C3%BCrkiye-gazetecilik-hak-ve-sorumluluk-bildirgesi.html> adresinden erişildi.
- Türkiye İstatistik Kurumu. (2020, Temmuz 21). *Güvenlik birimine gelen veya getirilen çocuk istatistikleri, 2015-2019*. 20 Şubat 2021 tarihinde <https://tuikweb.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=33632> adresinden erişildi.
- Ulusoy, H. Ö. (2019). Yerel basında çocuk odaklı habercilik: Akdeniz Gerçek ve Antalya Gündem gazeteleri üzerine bir araştırma. *Global Media Journal TR Edition*, 9(18), 274-293.
- Unicef. (2007). *Çocuk hakları ve gazetecilik uygulamaları hak temelli perspektif*. 14 Ağustos 2020 tarihinde <http://www.unicef.org.tr/files/bilgimerkezi/doc/Cocuk%20Haklari%20ve%20Gazetecilik.pdf> adresinden erişildi.
- Unicef. (2017, Aralık 11). *Unicef haberler*. 14 Ağustos 2020 tarihinde <https://www.unicefturk.org/yazi/SWC2017> adresinden erişildi.
- Uzun, R. (2014). Çocukların medyadan ve medyada korunması: Çocuklara yönelik etik davranış kurallarının incelenmesi. *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, (22), 152-167.
- Vlad, D. (2017). Perspectives on media representation. *Social Sciences and Education Research*, 114-124.

yenicaggazetesi.com. (2018, Temmuz 2). *Leyla'dan acı haber geldi*. 11 Nisan 2021 tarihinde <https://www.yenicaggazetesi.com.tr/leyladan-aci-haber-geldi-197240h.htm> adresinden erişildi.

yenicaggazetesi.com. (2020, Kasım 4). *Leyla Aydemir'in cinayetinde flaş gelişme, aile o karara itiraz etti*. 3 Şubat 2021 tarihinde <https://www.yenicaggazetesi.com.tr/leyla-aydemirin-cinayetinde-flas-gelisme-aile-o-karara-itiraz-etti-313030h.htm> adresinden erişildi.

Yu, W. (2021). News portrayals of child sexual abuse in China: Changes from 2010 to 2019. *Journal of Child Sexual Abuse*, 1-23.

Ziyalar, N.,&Salihoğlu, S. (2010). 2006 yılında Cumhuriyet, Hürriyet ve Zaman gazetelerinde çıkan mağdur ve şüpheli konumundaki çocuklara ilişkin haberler. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 1(38), 121 - 140.